

Múlt

Válogatta: Szécsi Magda

Fegyver s anyagi erő forradalom kitörését gátolhatja s kitört forradalmat elnyomhat, de forradalmi törekvést sohasem. Míg pedig e törekvés létezik, addig annak fékezésének kínos és kínzó feladata az álladalmat s közéletet éjjeli lidérc-kint nyomja, nyugtát zavarván, s vére rendes folytat terhes kórságot okozandóan gátolván. És e fékezés terhes munkája kétes is: idő s események fejlődése kijátszhatja azt, s a sokáig lebilincselte első alkalommal szétszaggatja láncait. Forradalmi törekvést erőszakkal akarni elnyomni annyit tesz, mint tüzet gyúanyagokkal nyomni el. Ezeknek nagy halmaza elfojtva tarthatja a tüzet, de ez, ha végre kitör, annál nagyobb: s azt emészti, s abból veszi táplálékát, mi által el kell vala fojtania.

Forradalmi törekvés enyésztesére, a pusztító, árkin kitörni kész hullámok szabályozására, mi által az nemcsak ártalmatlanná, hanem termékenyítővé s jóltevővé válhat, van egy hatalmas s – azt hiszem – csálhatatlan mód. E mód ezen szóban fekszik: alkotmányos szabadság.

Wesselényi Miklós 1843

Jelen

Válogatta: Paksi Éva

„Az emberi lények képesek a mérhetetlen boldogságra és a mérhetetlen boldogtalanságra is – szabadon választhatnak. Ez a szabadság kockázatos, ez a szabadság nagyon veszélyes, mert tied a felelősség.”

„A boldog embernek nincs szüksége vallásra, a boldog embernek nincs szüksége templomra, szentélyre – mert a boldog embernek az egész világegyetem a temploma, az egész létezés a szentélye.”

„Abban a pillanatban, hogy elfogadod hétköznapiaságodat, különlegessé válsz. Abban a pillanatban, hogy elfogadod tudatlanságodat, a fény első sugara behatol lényedbe.”

„Az öröm a bensődben születik, semmi köze a külvilághoz. Nem mások okozzák, nem okozza semmi. Az öröm a saját energiád spontán kiáradása.”

„Ha az emberek egy kicsivel többet táncolnának, egy kicsivel többet énekelnének, egy kicsit örültebbek lennének, áramlóbb lenne az energiájuk, és a problémák lassanként eltűnnének.”

Osho

Fotó: Nyári Gyula

LD
„LUNGO DROM”
ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány és az NCA támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954. Levelezési cím: SZOLNOK Pf.: 77 5001 – e-mail: otka@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: Paksi Éva – Főmunkatárs: **Farkas Kálmán** – Tervezőszerkesztő: **Gudmon Andrásné**. Munkatársak: **Hegedűs Sándor**, **Józsa Zoltán**, **Nyári Gyula**, **Rácz Lajos**, **Szécsi Magda** – Szerkesztőségi titkár: **Pálfi Elvira**. Felelős kiadó: **Farkas Flórián**

Címlapfotó: **Oláh Mara** festőművész – Fotó: **Nyári Gyula**

Nyomdai munkák: **KARCAGI NYOMDA KFT.** – Felelős vezető: **Tankó Csaba** ügyvezető igazgató – ISSN 1216-982X

Szécsi Magda

Nyugdíjasnak lenni katasztrófa

Mostanában tartózkodom a szépirodalomtól, mert nem szép. Mostanában tartózkodom a kortárs filmekről, színházi előadásoktól, mert sok a gagyi. Mostanában tartózkodom az emberektől, mert csak elvélve emberek. Mostanában gazdasági híreket, kimutatásokat olvasok. Azt hittem, így megúszom a nem szépet, a gagyit, az embertelent, de tévedtem! A befektetési alapok hozama, az európai nyugdíjrendszerek versenye és a kormány stabilizációs programja olcsó cirkuszi mutatvány, amiktől lehet, hogy az uniós majom nagyot ugrik, de a kisember csak töpörödik, le egészen a békaségge alá, ami nem újság sem anatómiailag, se helyzetgyakorlatként, bár így alávezényelni nedves ülep alá utoljára talán csak oroszul tudták a magyar szép korú társadalmat. Ma nyugdíjasnak lenni katasztrófa Magyarországon! Ezen persze lehet heherészni méretre varratott öltönyben, és lehet sírni is, pláne, ha eszébe jut valakinek, hogy alig van nyugdíjas korú cigányember.

Nem mintha önszántukból halnának bele az életbe középkorúan, de most nem az egészségügy van terítéken, amúgy is lopják a terítőt... Több napilapban is megjelent a CEMI Gazdaságkutató Intézet szakértőjének nyilatkozata, ami jól elgondolkodtatott: **Barabás Gyula** kb. **kétmillió, 22 ezer forintból „élő” nyugdíjast prognosztizált a közeljövő Magyarországon**, miközben a hazai nyugdíjszisztéma rejtett hiányát a nemzeti össztermék 2,5 szeresére tette. „Bár az adatok sokféleképp értelmezhetők, az országos nyugdíj-biztosítási főigazgatóság szerint például, aki minimálbér után fizetett járulékot, 40 év után 38 ezer forintnyi nyugdíjat kap, – a hazai nyugdíjassza akut hiányának orvoslása valóban kevés. A baj lényegét illetően nagyjából egyetértenek a szakértők: vagy a járulékfizető kevés, vagy a járulék mennyisége, vagy mindkettő együtt.”

Van, akinek az ilyesmitől leáll az agya, mint néha az atomerőművek, van akinek elszáll, mint a pongidák banánja a fákról, az én agyam a múltban landolt. 50 éve, 10 éve, vagy olyan mindegy hány évvel ezelőtt, de mindig problémát okozott minden kormánynak a nyugdíjas társadalom, és úgy kezelte őket, mint a kommunális szemetet, ami enyhén szólva is kúrva nagy szégyen!!! Majd-

nem akkora szégyen, mint amit folyamatosan a cigánysággal művelnek! A „majdnem” annak szól, hogy a nyugdíjasok összetömrülnek ilyen-olyan érdekszervezetekbe és némiképp hatni tudnak a kormányokra, de a cigányság teljesen védtelen egymás ellen is, nem hogy a többséggel, pláne a kormánnyal szemben, így nem is képesek kikényszeríteni az állami segítséget! Azt is érdekes lenne egyszer megvizsgálni, hogy hány nyugdíjas és hány cigány származású politikus ül a parlamentben, úgy, hogy az én „majdnem”-em meg áll a lábán, akárhol is nézzük!

Nézzük például a nyugdíjasok ügyét 1998-ból. Esméletlen problémák voltak akkor is! Egyenesen a nyugdíjasok országának tartották Magyarországot. Akkoriban a 100 gazdaságilag aktívra jutó, gazdaságilag nem aktív népesség 128 fő volt. Ez az arány az európai országok alsó harmadában foglalt helyet. 1998-ban a nyugdíjasok lélekszáma meghaladta a 2 millió 700 ezret, 1000 foglalkoztatottra 742 nyugdíjas jutott. Ez annyit jelent, hogy az ország teljes népességének 26,5 százaléka nyugdíjas volt! És, hogy mennyire nem volt (és sosem lesz) a nyugdíjasok Kánaánja Magyarország, ezt jól mutatja az is, hogy a 2 millió 700 ezer nyugdíjas 1 százaléka (27 és félezer főnek) a havi alapellátása nem érte el a 11.000 forintot, miközben egy egyszemélyes nyugdíjas háztartás létminimumértéke kereken havi 21.400 forint volt, és csak a 8,6 százaléka havi alapellátása haladta meg a 40.000 forintot. A nyugdíjasok átlagos havi ellátása 1998-ban, az alkalmazásban állók havi ellátása 1998-ban, az alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresetének 67 százaléka volt. Ebből nyugodt, békés, biztonságos, egészséges öregkört senki sem tudott biztosítani magának, de legalább ez a kevés biztos volt, és nem kellett adót fizetni utána. A nyugdíjasok megadóztatása olyan, mintha prottkó nélkül kellene megrágni a lejárt szavatosságú húst a kitalálónak...

Miért nincs becsülete a kornak? Miért nem tisztelik Magyarországon az öregjeinket, akik végig dolgozták az egész életüket? Miért kell megaláznai nagyanyáinkat, nagyapáinkat, anyáinkat, apáinkat? Rettenetes lesz itt öregnek lenni!!! Legalább olyan rettenetes, mint cigánynak lenni, most.

Fotó: Nyári Gyula

ÁTADTÁK A 2006-OS KISEBBSÉGEKÉRT DÍJAKAT

❖ **Gyurcsány Ferenc** miniszterelnök 2006. december 19-én az Országház Vadász-termében a kisebbségek napja alkalmából tizennégy kitüntetettnek adta át a Kisebbségekért Díjakat. Az eseményen **Sólyom László** köztársasági elnök, **Szili Katalin** az országgyűlés elnöke is részt vett.

Gyurcsány Ferenc a díjátadó ünnepségen mondott beszédében hangsúlyozta: van valami, ami egyetlen embertől sem vitatható el: az, hogy saját identitását maga válassza. Mint mondta, a büszkeség és a tolerancia együtt egy élhető világot hoz létre, és mi, magyarok természetesen büszkék vagyunk magyarságunkra.

„De ha bántják a szlovákok, azért mert szlovák, akkor azt kell mondanom, hogy szlovák is vagyok. Hogyha bántják a románok, mert román, akkor román vagyok...” – fogalmazott a miniszterelnök.

Véleménye szerint a mai világ olyan, ahol a politikai, kulturális és vallási határok keresztül-kasul szelik egymást, de nem a határok azok, amelyek végül eldöntik, hogy mi emberek milyenek vagyunk, hanem éppen az a képességünk, hogy át tudjuk lépni ezeket a határokat. A határok nem csak elválasztani, hanem összekötni is tudnak minket – jegyezte meg.

A Magyar Köztársaság miniszterelnöke által alapított Kisebbségekért Díjat 1995 óta minden év decemberében adják át a kisebbségek érdekében – a közéletben, az oktatásban, a kultúrában, az egyházi életben, a tudományban, a tömegtájékoztatásban és a gazdaság területén – kiemelkedő tevékenységet végző hazai és határon túli személyeknek, illetve szervezeteknek.

Az elismerést 2006-ban **Hajdú István** és **Hevesi József** nemzetiségi referensként Bács-Kiskun és Békés megye kisebbségi életében betöltött szerepéért, **Karagics Mihály** a magyarországi horvát kisebbség érdekében végzett munkájáért, **Kasza József** a vajdasági magyar közösségért folytatott közéleti tevékenységéért, **Kállai Ernő** a román társadalmi integrációja érdekében végzett munkájáért, **Moldován Stefánia** a hazai örmény közösség képviselőként kifejtett tevékenységéért vehette át.

Kitüntetést kapott **Mukics Ferenc** és **Mukicsné Kozár Mária**, a szlovén kisebbség kultúrájának, nyelvének fennmaradásáért folytatott munkájáért, **Petrusán György**, a magyarországi román kulturális értékek megőrzése érdekében végzett pedagógusi, közéleti tevékenységéért, **Rézműves Melinda**, a roma kultúra megismertetése érdekében folytatott munkájáért.

Sója Dénes Horvátország egyetlen magyar többségű járásának fejlesztéséért, **Varga Iлона** az előítéletek ellen küzdő újságírói munkásságáért, a **Kassai Polgári Klub** valamint a **Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága** a régióban meghatározó identitásmegőrző tevékenységért részesültek a Kisebbségekért Díjban.

BOROS JULIANNA AZ AKADÉMIA TUDOMÁNYOS SEGÉDMUNKATÁRSA

❖ Egy fiatal szociálpolitikus, **Boros Julianna** nyerte az idén azt a pályázatot, amelyet **Vizi E. Szilveszter**, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke hirdetett meg cigány származású fiatalok számára. Az idén második alkalommal meghirdetett pályázat célja, hogy a doktori képzésben résztvevő 35 év alatti cigány származású kutatókat támogassa a tudományos fokozat megszerzésében. A nyertes 2007. január elsejétől 24 hónapon át tudományos segédmunkatársi munkakör betöltésére kap lehetőséget egy olyan intézetben, amelynek tudományos területe legalább részben kapcsolódik a pályázó kutatásaihoz.” Nem véletlen, hogy egy ilyen személyiséget választottunk. Boros Julianna egy példakép, hiszen olyan szegény sorból származik, amelyből kitörni szinte lehetetlen volt. Ő azonban többet akart” – hangsúlyozta méltatásában Vizi E. Szilveszter. „Meggyőződésem, hogy az ilyen életpályák példaértékűek, és ha van példakép, lesz aki követi” – tette hozzá. Boros Julianna zenészcsaládba született, 24 éves és egy testvére van. A Tolna megyei Mőzsön (ma: Tolnamőzs) nevelkedett. A nyolcvanas évek elején már nem lehetett megélni a muzsikálásból, szülei ezért vállalkozással foglalkoztak, majd gyári munkásként dolgoztak. A lány korán felismerte, hogy tanulnia kell, ha nem akarja „nap-számoként” leélni az életét. – A legjobban az érdekel – mondja Boros Julianna – hogy eredménnyel járnak-e a hátrányos helyzetű térségekben indított oktatási és foglalkoztatási programok. Tudományos munkát szeretnék végezni, az is a célom, hogy pozitív példát mutassak. Ne csak a rosszat hallják az emberek a cigányokról.

ROMA ÜGYI ÁTSZERVEZÉS: KETTŐBŐL EGY

❖ Sokféle hivatal, titkárság

és testület foglalkozott már a romák helyzetének javításával, átütő eredmények nélkül. A Cigányügyi Tárcaközi Bizottság elődjét még a Horn-kormányzat hozta létre a kilencvenes évek közepén, a Romaügyi Tanácsot pedig Medgyessy Péter miniszterelnök 2002-ben. Akik már akkor sem értették, hogy mi szükség van párhuzamosan két testületre, utólag igazolva érezhetik magukat: most mindkettő megszűnik. Helyettük Kiss Péter szociális miniszter elnökletével megalakult a Roma Integrációs Tanács. A kormányzat adatai szerint a „konzultatív, véleményező, javaslattevő” tanács feladata egyebek mellett a döntések előkészítése, új programok kezdeményezése lesz. A kormányzati delegáltak és az OCÖ elnöke mellett a roma közösségek hét képviselője is a tanács tagja lesz. Kiléjük egyelőre nem ismert. A minisztérium rövidesen felkéri a roma szervezeteket, hogy nevezzék meg jelöltjeiket: közülük Kiss Péter választja ki azokat, akik bekerülnek a tanácsba. A Roma Integrációs Tanács ülésein állandó meghívottként többek között a kisebbségi ombudsman és az Egyenlő Bánásmód Hatóság elnöke is jelen lesz.

SEGÍTŐ LÁNC SZEMEK

❖ Újabb komplex képzési programba kezdett a szolnoki székhelyű, az LD lapot is kiadó Oktatási és Továbbképzési Központ Alapítvány. A több mint 19 millió forintnyi európai uniós és állami támogatással megvalósuló, többségében roma szakemberek képzését célzó program projekt indítója január 12-én volt. Jász-Nagykun-Szolnok megye 9 településéről 32, a szociális területen dolgozó többségében roma szakember és önkéntes vehet részt a 18 hónapos projekt megvalósításában. A cél a szakemberek és önkéntesek ismereteinek bővítése, készségeik fejlesztése a hozzájuk forduló hátrányos hely-

zetű csoportok foglalkoztatási esélyeinek növelése érdekében. A továbbképzés tananyagában főleg személyiség és készségfejlesztés, számítástechnikai és munkaerő-piaci ismeretek szerepelnek, valamint innovatív elemként a GIMA előítélet-kezelő tréning, és több tanulmányút szerepel. Az Alapítvány januárban indította be Támogató Szolgálatát is, melynek feladata, hogy a fogyatékkal élő, idős embereken szociális gondozók és ápolók segítsenek. 5 cigány származású fiatal – akik az Alapítvány korábbi alternatív képzési és foglalkoztatási tanfolyamát sikeresen elvégezték – jelenleg a gondozottak számának és életkörülményeinek feltérképezését végzi.

ÚJÉVI KÖSZÖNTŐ AZ OCÖ SZÉKHÁZÁBAN

❖ Több százan gyűltek össze az Országos Cigány Önkormányzat székházában január 10-én az „Újévi roma köszöntő 2007” című rendezvényen, amelyen részt vett Kiss Péter szociális és munkaügyi miniszter, Bajnai Gordon fejlesztéspolitikai kormánybiztos, valamint Rauh Edit, az SZMM esélyegyenlőségi szakállamtitkára. Az Országos Cigány Önkormányzat által szervezett rendezvényre az ország több régiójából érkeztek cigány kisebbségi önkormányzati képviselők, illetve kormányzati és minisztériumi vezetők is megjelentek. Az elhangzó himnuszok után felolvasták Gyurcsány Ferenc miniszterelnök levelét A Lungo Drom elnöksége közleményben reagált a rendezvényre. „Sajnálattal értesültünk arról, hogy az Országos Cigány Önkormányzat milliós nagyságrendű újévköszöntő rendezvényt tart. Nem a köszöntést kifogásoljuk, hanem azt, hogy mindezt akkor teszi, amikor cigányok százezrei éheznek, otthontalanok és ma már munkát sem kapnak sehol. Az OCÖ jelenlegi vezetői a cigányság ügyét, annak képviselését a rendszerváltás előtti időszakának állapotába sodor-

ta. A Lungo Drom kifogásolja, hogy magas rangú közéleti személyiségek a rendezvényen való jelenlétükkel mintegy elismerik annak a semmittevésnek és szakmailag felkészületlen mély erkölcsi válságban lévő cigánypolitikának folytatását, amely az OCÖ vezetését jellemzi. A cigányság sorsának javulása érdekében azt kérjük, hogy a kormányzat ne akadályozza meg, hogy a magyarországi cigányságnak egy felkészült, a cigányság egységét is kifejező, pártok feletti országos cigány önkormányzata legyen” – szól a közlemény.

NEM MEHETNEK A ROMA GYEREKEK A FOLYÓSÓRA

❖ Demonstrációt szervez a Jászsági Roma Polgárjogi Szervezet (JRPSZ) a jászladányi Móra Ferenc Általános Iskola előtt, tiltakozásul amiatt, hogy kitiltották az önkormányzati iskola pedagógusait és tanulóit az ebédlőhöz vezető folyosóról, ahol az alapítványi iskola osztálytermei vannak. A tavalyi év végén Jászládány polgármesterének nyomására tovább fokozták gyermekeink diszkriminálását – állítja a JRPSZ elnöke. Kállai László azt közölte: kitiltották az önkormányzati iskola pedagógusait és tanulóit az ebédlőhöz vezető folyosóról, ezért télvíz idején csak az intézményt megkerülve jutnak el oda. Emlékeztetőül: amikor az iskolabotrány elkezdődött, az önkormányzati iskola épületét kettéosztották, és egyik felében jött létre a fizetős magániskola, ahová zömében a nem roma gyerekek járnak. A roma gyerekek többsége az önkormányzati részben maradt, őket tiltották most ki – tanáraikkal együtt – a folyosóról.

LOVÁRIUL JERUZSÁLEMBEN

❖ Január 13-án Hiller István kulturális miniszter avatta fel Jeruzsálemben azt az imatáblát, amelyen roma (lovári)

nyelven olvasható a Miatyánk. A jeruzsálemi Getsemáne-kertben áll a karmelita apácák Eleona kolostora, amelynek falain több mint százötven nyelven, köztük magyarul is olvasható a Miatyánk. A több milliós roma közösség nyelvén azonban még nem volt olvasható az ima, ezért egy magánszemély, Simai Patrick kezdeményezte egy lovári nyelvű tábla felállítását. Kétévnyi szervezőmunka után Fátyol Tivadar, a Rádió C vezetője, a tel-avivi nagykövetség és a szaktárca segítségével szombaton felavatták az imatáblát.

MAGYAR ROMAFESTIVÁL ÚJDELHIBEN

❖ A romák Magyarországon címmel Ardó Zsuzsa fotóiból nyílt kiállítás az Indira Gandhi Nemzeti Művészeti Központban a Delhi Magyar Tájékoztatási és Kulturális Központ közös szervezésében, a Roma Fesztivál keretében. A kiállításon a Budapesten és Londonban diplomázott Ardó Zsuzsa fiatal író, fotóművész képeivel a Budapesten és a Duna menti településeken élő romák életébe nyújt bepillantást. A tárlatot január 15-től a magyar kulturális központban láthatják az érdeklődők. Lázár Imre igazgató elmondta, hogy Shyamala Devi professzor tart előadást a romák eredetéről, a társadalmi, gazdasági és kulturális helyzetükről foglalkozó kutatások eredményeiről. A Bartók Zenei Klubban lemezekkel illusztrált bemutatót tartanak a roma népzeneiről és a cigányszenéről. Január végéig roma témájú magyar filmekből rendeznek fesztivált. Bemutatják Pejő Róbert: Pashamende-, Sára Sándor: Feldobott kő-, Gyarmathy Livia: Koportos-, Gyöngyössi Bence: Romani kris – Cigánytörvény-, Kamondi Zoltán: Kisértések- és Gauder Áron: Nyócker című alkotását – tette hozzá Lázár Imre.

Az RSK, a Romnet, az MTI hírei alapján összeállította: Paksi Éva

A hónap hírei • A hónap hírei

Ez történt 2006-ban * Ez történt 2006-ban

Nyíltan rasszista a többség a romákkal szemben

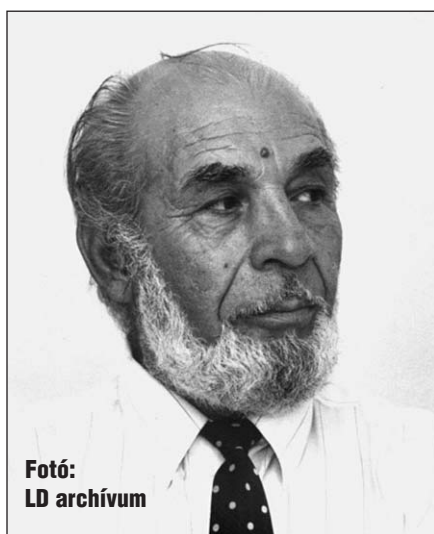
● A TÁRKI 2005 decemberében reprezentatív közvélemény-kutatást végzett a romákkal szembeni előítéletekről, ezer 18 év feletti állampolgár megkérdezésével. A magyar felnőttek négyötöde állította, hogy „a romák gondjai megoldódnának, ha végre elkezdénének dolgozni”, és 62 százalékuk többé-kevésbé egyetértett az-
zal, hogy „a bűnözési hajlam a cigányok vérében van”. „Nagyon mélyen gyökerezik a cigányellenesség, ami nyílt formában is

Népszerű, ismert roma személyek is tudnak az előítéletek ellen hatni: ilyen példa a Megasztárral befutott énekes Gáspár László.

megmutatkozik. Ez az, ami szerintem meglepő, hogy az emberek ilyen kérdezési szituációban is vállalják véleményüket” – fogalmazott a szakértő. **Sík Endre** az origo-nak elmondta: az az állítás, hogy a „bűnözési hajlam a cigányok vérében van”, szélsőségesen rasszista forma, mert a kifejezés a vérrel kapcsolatos. A szociológus szerint a pártpolitika csak igen kevésbé tudja enyhíteni az előítéleteket, a közpolitikában viszont bőven van tere a lehetőségeknek. Fontos lenne, hogy a rendőrök, ápolónők között több legyen a roma, de népszerű, ismert roma személyek is tudnak az előítéletek ellen hatni: ilyen példa volt a futballista **Farkas János**, vagy a Megasztárral befutott énekesek – véli **Sík Endre**. (február)

Lakatos Menyhért 80 éves

Fotó:
LD archívum

● 80 évvel ezelőtt, április 11-én a Vésztő-Okány között húzódó legelőn, Isten szabad ege alatt született **Lakatos Menyhért**. Küzdelmes, göröngyös, de teljes és méltóságos utat járt be. Roma értelmiségi generációk bontogatták származásukat a Nagy Tölgy árnyékában. Holdudvarában éltek újságírók, írók, költők, képzőművészek, festők, grafikusok, roma po-

litikusok. Köpönyege alól bújtak ki a tehetségek. Isten éltesse születésnapja alkalmából. (március)

Egy roma újságírónt is jelöltek a Béke Nobel-díjra

● Béke Nobel-díjra jelölték a Roma Sajtóközpont (RSK) egykori munkatársát, **S. Kállai Szilviát** – adta hírül a Női Médialobby Egyesület CEEW News hírszolgálat. A svájci 1000 Peace Woman nevű szervezet ezer nőt jelölt az idén a díjra, Magyarországról a roma újságírónt az RSK-ban végzett újságírói, illetve a Rádió C-ben végzett riporter-szerkesztői munkásságáért. A 2000-ben Szegő Tamás díjat nyert újságíró tényfeltáró riportokat készített egyebek mellett a roma kismamákat ért egészségügyi diszkriminációról, a gyermekvédelmi rendszer hiányosságairól, az állami gondozottak külföldi örökbefogadásáról és női magazint is vezetett a Rádió-C-ben. A női szervezet az idén másodszorra jelölt nőt a díjra, melyet az elmúlt tizennégy évben egy nőnek sem ítéltek oda. A Béke Nobel díj 1901-es alapítás óta mindössze kilenc nő részesült a kitüntetésben. (március)

700 romatelepe embertelen körülmények között

● A legutóbbi „romatelepe felmérés”-ből derült ki, hogy a Zala megyei Vasboldogasszony romatelepeén élnek a legrosszabb körülmények között. Magyarországon több mint 700 telepen 120 ezer ember él embertelen körülmények között. A telepek rangsorát az épületek minősége, és az alapján állították fel a kutatók, hogy van-e dögkút, személtalrakó, vagy vízenyős terület a telep közelében. (március)

A Roma Magazin kisfilmjét is díjazták a Kamera Hungárián

● Az Országos Rádió és Televízió Testület fővénkörségével imár hatodik alkalommal rendezték meg a Kamera Hungária Televíziós Műsorfesztivált, melynek idén is Pécs adott otthont 2006. március 31. és április 2. között. A díjátadóra április 5-én került sor a Magyar Nemzeti Galériában, ahol a köztévé Roma Magazin műsorának „C”, mint cigány kisfilmjét (14) hirdették ki a Színes riport kategória győztesének. Az MTV által benevezett riport szereplői ismert roma személyiségek, akik arról vallanak, hogyan éltek meg származásukat, milyen nehézségekkel találkoztak és találkoznak a mai napig. A produkció szerkesztő-riportere a Roma Magazin felelős szerkesztője, **Joka Daróczi János**, rendezője **Kovács János**, operatőre **Dömötör Péter**, vágója **Ferlancz Andrea**. Az idei díjazottak között volt még, s a különdíjat vihette el a **Bódis Kriszta** rendezte, oláh cigány törvénykezési szokásról szóló Amari Kris című dokumentumfilm. (április)

Romák a reklámokban

● Érdekes eredményre jutott egy nemrég elvégzett kutatás arról, hogy miért nem szerepelnek romák a reklámokban. Eddig ezt főleg azzal magyarázták a szakemberek, hogy a többségi társadalom nem elfogadó velük szemben. Mostanra azonban kiderült, a reklámkészítők attól félnek, hogy a romák jelenléte módosítaná a reklám üzenetét. Ha egy bank hirdetésében roma szerepelne, mindenki azon gondolkodna, vajon a bank miért cigányt szerepeltetett a reklámjában – magyarázta a jelenséget a Kreatív havilap munkatársa. **Román Balázs** szerint azonban ez ellen rendezői eszközök-

Ez történt 2006-ban * Ez történt 2006-ban

Ez történt 2006-ban * Ez történt 2006-ban

kel fel lehetne lépni. Egy televíziós szpotot el lehet készíteni úgy is, hogy a résztvevő természetes szereplője legyen annak. A reklámszakembereket azonban elég nehéz meggyőzni erről, mivel a többségi társadalomban valóban igen magas az előítélet a romákkal szemben. Román Balázs elmondta: Program 5 címmel néhány éve olyan hirdetés-sorozatot indított a kormányzat, amely azt próbálta megjeleníteni, hogy nem jó, ha ellentét van a cigányok és a többségi társadalom tagjai között. A reklámok hatására másfél év alatt a romákat elfogadók aránya 23-ról 45 százalékra emelkedett. Igaz, ebben az időszakban indultak be olyan tévéműsorok is, amelyek a cigányokat már nem szociálisan hátrányos helyzetű rétegként, hanem egyszerű emberként mutatta be. A valóságshow-k vagy az egyik kereskedelmi csatorna tehetségkutató énekversenye és a Győzike-show elindulása is sokat oldott a két közösség közötti feszültségen. (május)

United World Colleges

• Orsós Attila egy Tolna megyei kis faluból, Pálfáról származik, aki a pécsi Gandhi gimnázium tanulója volt, míg nem találkozott az Egyesült Világ Kollégiuma (EVIME) programjával. **Orsós Attila** az United World Colleges of the Adriaticba nyert két évre felvételt. Itt tanul és dolgozik, érettségijét is itt kapja meg. Szabadidejében menekülttáborokban segédkezik, és idős embereknek nyújt segítő kezet, olykor lelki támaszt. A United World Colleges elnevezésű nemzetközi iskola arra tett kísérletet, hogy az oktatás, a nevelés és a kialakult barátságok révén olyan fiatalokat képezzen, akik nyitottak a társadalom, a politika, és a világban zajló folyamatok, változások megértésére. Kiemelt hangsúlyt fektetnek az egyenlőség, igazságosság, szolidaritás hármasság nagy eszméjére. Az United World Colleges negyvennégy évvel ezelőtt alakult. Megalapítása óta, diákjai a Föld 177 országából érkeztek. Ez a nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező szervezet, tíz iskolából áll össze. A szervezet elnöke **Noor**, Jordánia királynője. Véleménye szerint: „minden egyes diák a béke reménybeli építője.” Reményeiben pedig kifejti, hogy növendékei által jobbá lesz a világ. A szervezet rangját mutatja az is, hogy **Nelson Mandelát** választották meg tiszteletbeli elnökévé. (május)

Felkarolják a tehetségeket

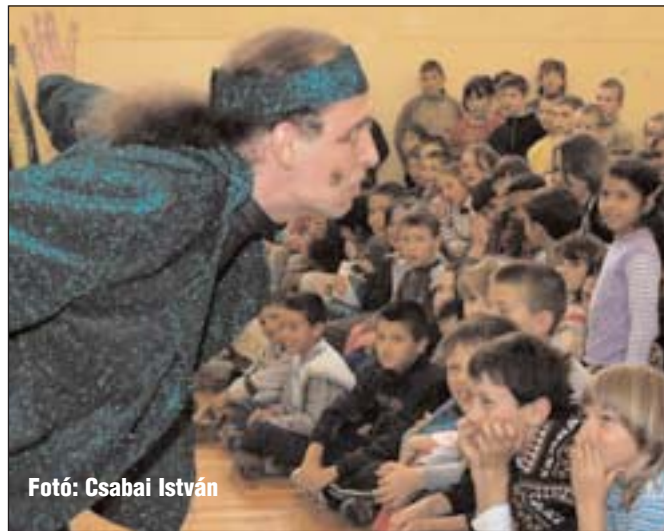
• Mint ismeretes, **Csányi Sándor**, az OTP Bank Rt. elnök-vezérigazgatója egymilliárd forintos alapítványt tett annak érdekében, hogy olyan gyermekeket támogasson, akik rendkívül tehetségesek, de szociális szempontból kevésbé szerencsések. A segítségnyújtás nem egyszeri alkalomra szól. A kiválasztott gyermekeket egészen a munkavállalásig, az egyetem elvégzéséig szeretnének segíteni. A szervezet tevékenységének indítását az alapító szülőföldjén, a Jászságban, illetve a Csányi család életének egyik központjában, a Somogy megyei Nagybajomban indították el. A jászberényi közösségi ház fejlesztőközpontját márciusban nyitották meg. Heti három alkalommal az angol, informatika, kézművesség, dráma, zene, irodalom területéről kapnak pluszismereteket a gyerekek. A szombatonként tartott foglalkozásokon mindig van lehetőség szabadidős tevékenységekre is. Önismereti beszélgetésekhez, játékkészítéshez, kézműves-tevékenységekhez kapcsolódhatnak. Mind ezen túl havonként egy szombatot kirándulásra szánnak. **Deák Péter**, az alapítvány szakmai vezetője elmondta, hogy 2007-ben megkezdik az országos hálózat szervezését. (május)

„Cigányasszony” kezéből nem kell nekik az étel

• Kétszázezer forint nem vagyoni kártérítést köteles fizetni Szalonna község önkormányzata annak a cigány származású asszonynak, akit azért nem alkalmazott a helyi óvoda konyháján, mert a falubeliek közölték: „cigányasszony” kezéből nem kell nekik az étel. Az asszonyt annak ellenére nem alkalmazták a konyhán, hogy a polgármester utasítására saját költségén elvégeztette a szükséges egészségügyi vizsgálatokat, és foglalkoztatását az óvoda vezetője is támogatta. A konyhai kisegítő munka helyett később felvették utcát seprni és szemetet szedni – ez ellen már nem volt kifogása a falubelieknek sem. A Miskolci Munkaügyi Bíróság 2006. március 2. napján kelt ítéletében megállapította, hogy az asszonyt roma származása miatt nem alkalmazták a konyhai munkára. Önmagában az a körülmény – folytatta a bíróság –, hogy a kiválasztásnál a származás döntött anélkül, hogy a szakmai, emberi, alkalmasságot figyelembe vették volna, felperest megalázta, emberi méltóságában sértette, és azt juttatta kifejezésre, hogy a roma munkavállalók nem alkalmasak konyhai kisegítő munkára. (június)

A különleges fekete pillangó

• A Hókirálynő Meseszínpad, az Oktatási és Továbbképzési Központ Alapítvány és a Dr. Hegedűs T. András Alapítványi Szakiskola, Kollégium és Gimnázium közös szervezésében május 30-án került bemutatásra **Szécsi Magda: A különleges fekete pillangó**

Fotó: Csabai István

című zenés mesejátéka. A darab a másság elfogadásáról szól. Az ingyenes előadásra, melyet a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az V. kerületi Önkormányzat és a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány támogatott, Szolnok, Törökszentmiklós és Tiszapüspöki valamennyi kisdíákja meghívást kapott. A Hókirálynő Meseszínpad a zenés játékot Karcagon, Újszászon, Kisújszálláson, Tiszabón, Tiszaroffon, Tiszaburán és Túrkevény is nagy sikerrel mutatta be. (június)

Szakmát és munkát kapnak a képzés végén

• Sikeresen vizsgáztak június 13-án azok a szociális gondozó és ápoló tanulók, akik a szolnoki székhelyű Oktatási és Továbbképzési Központ Alapítvány HEFOP- 2.3.1-1. rendelkezés „Integrált

Ez történt 2006-ban * Ez történt 2006-ban

Ez történt 2006-ban * Ez történt 2006-ban

A 13 hónap alatt elhivatott szociális gondozó és ápolóvá váltak.

foglalkoztatásért” című programjában vesznek részt. A 2005 márciusában uniós és hazai támogatással indított képzési és foglalkoztatási projektben tizenkettő alacsony iskolai végzettségű, roma és nem roma férfi, illetve nő szerezhettek kőműves és szociális gondozó és ápoló végzettséget. Az integrált foglalkoztatás lényege, hogy a projekt résztvevők a heti egy nap képzés mellett munkavégzés közben, konzorciumi partnernél szerezték meg azokat az ismereteket, amelyek a szakképzettséghez szükséges. A fiatalok többségét az elsődleges munkaerő-piacon helyezte el az Alapítvány. (június)

Több romát a hadseregbe!

• A hadsereget népszerűsítik a roma fiatalok körében abban a túlélőtáborban, ahol hátrányos helyzetű fiúkat és lányokat vetnek különböző próbatételek alá. A magyar honvédségben 4 és 8 százalék közé teszik a roma származású katonák számát, de szeretnék ezt az arányt javítani. Hátrányos helyzetű, elsősorban roma fiatalok számára szervez túlélőtábort a honvédség. Az ország legkülönbözőbb részeiből érkezett az a közel ötven, 14 és 18 év közötti fiú és lány, akik a táborfalvai kiképzőbázison állomásoznak egy héten keresztül. **Jóni Tibor** ezredes elmondta: „Megtapasztalják az alaki formáknak egy részét, közösségben való életet, hogy egymás között hogyan lehet élni. Rend, fegyelemmel kapcsolatos ismereteket kapnak, katonai viszonyokról kapnak teljes visszacsatolást, valamint a fizikai és pszichés megterhelésből is kapnak egy ízelítőt.” A tábor lakóira nem mindennapos megpróbáltatások vártak: tűző napon hátizsákkal gyalogoltak több mint tíz kilométert, közben különböző feladatokat kellett megoldaniuk. Többek között rönköt cipeltek, táborhelyet építettek és célba lőttek. A megterhelést azonban jól bírták még a lányok is. A honvédség számukra egyfajta kiugrási lehetőséget jelent. A túlélőtábort már negyedik alkalommal rendezik meg, sokan nem először jönnek el az erőt próbáló egy hétre. Sőt, az egyik rajparancsnok két éve táborlakóként kezdte, idén pedig már hivatásos katonaként jött Táborfalvára. (július)

A Roma Integráció Évtizede Program (RIÉP) a 7. ARC plakátkiállításon

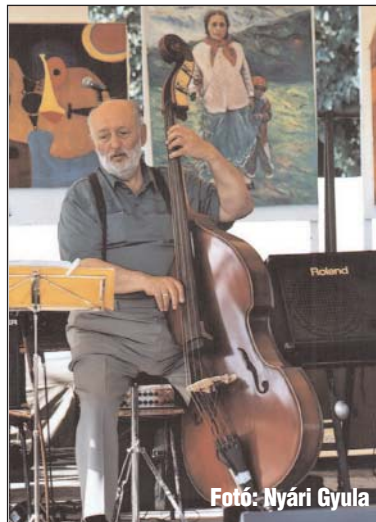
• A közöny és a szimbiózis témái határozták meg a hetedik ARC kiállítást. „Megpróbáljuk kicsapni a biztosítékot” – fogalmazta meg **Geszti Péter** a kiállítás célját. Az idei ARC témája ugyanis a közöny, ami a főszervező szerint a „médiák által agyonnyomott

tömeg” egyik legjellemzőbb tünete. Az ARC idén csatlakozott a Roma Integráció Évtizede programhoz, így a pályázat másik témája a szimbiózis volt. A témafelvetésen kívül további megjelenésekkel és program-lehetőségekkel kívánták a szervezők a RIÉP célkitűzéseit népszerűsíteni. A program megvalósításában az elsődleges szempontok a következők voltak: a társadalmi összetartozás hang-

súlyozása, a kölcsönös szolidaritás kifejezése és elszakadás a sztereotípiáktól. A beküldött 1007 plakát-, 48 videó pályázatból 98 plakátot és 20 videót láthatott a közönség augusztus 3-tól 22-ig a Felvonulás téren. (augusztus)

Elhunyt **Pege Aladár**, Kossuth-díjas dzsesszmuzsikuss, bögőművész

Fotó: Nyári Gyula

• Elhunyt **Pege Aladár** Kossuth-díjas dzsesszmuzsikuss, bögőművész, zeneszerző, érdemes művész. A család szeptember 23-án vasárnap arról tájékoztatta az MTI-t, hogy a 67 éves művészt szombaton hajnalban, türelemmel viselt rövid szenvedés után, a kórházban érte a halál. Zenei tanulmányait 1969-ben végezte a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, 1970-től a főiskolán tanársegéd, majd 1978-tól egyetemi tanár volt. A hetvenes évek közepén

Rainer Zapperitz mesterkurzusán vett részt Nyugat-Berlinben. Saját együttest vezetett 1963 óta. A nemzetközi dzsesszélet elismert egyénisége, külföldi fesztiválok és koncertek rendszeres vendége volt. (október)

Mementó a megroppant cigány-sorsoknak

• Méltóságteljes megemlékezés keretében avatták fel a Roma Holokauszt Emlékművet szeptember 15-én a budapesti Nehru parkban. Az ünnepi szónokok a cigányság folytatólagos kirekesztődésére hívták fel a figyelmet, valamint az emlékezés és az emlékeztetés fontosságát hangsúlyozták.

Többszöri halasztás után, szeptember 15-én, pénteken avatták

Ez történt 2006-ban * Ez történt 2006-ban

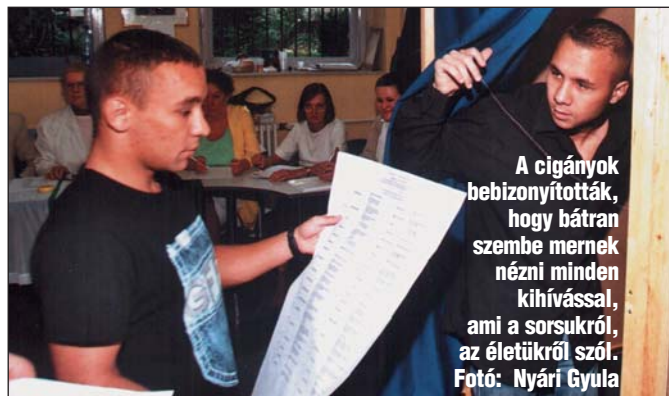
Fotó: Nyári Gyula

fel az első fővárosi Roma Holokauszt Emlékművet. **Szabó Tamás**, Munkácsy-díjas szobrászművész és **Maurer Klimes Ákos** ipari formatervező Tűz című kompozícióját az eredeti tervek szerint augusztus 2-án, a Roma Holokauszt Emléknapon leplezték volna le, ám technikai és pénzügyi nehézségek miatt a ceremónia időpontja – előbb szeptember 8-ára, utóbb 15-ére – módosult. A pénteki ünnepélyes felavatással végül az emlékmű-állítást kezdeményező három alapítvány (Romédia Alapítvány, Romaversitas, Roma Polgárjogi Alapítvány) régi nagy terve válhatott valóra. A háromszög alapú fekete gránittömb előtt **Daróczi Ágnes**, a Romédia Alapítvány kurátora **Bari Károly** cigányok sírjánál című versét idézte: „senki sem vette észre, hogy / vad cigány-sorsuk ága megroppant, / észrevétlen mentek el a világból...”

– A kiirtás tényének elfelejtése a kiirtás része – fogalmazott **Kiss Péter** szociális és munkaügyi miniszter; arra utalva ezzel, hogy a roma holokausztról évtizedeken keresztül nem eshetett szó. A vészidőszak eseményeiről szólva azt is hangsúlyozta: közös nemzeti felelősség, hogy mindez megtörténhetett. Szégyen, hogy az előítélet ma is itt van köztünk – fűzte hozzá a miniszter. (október)

A Lungo Drom nyerte a kisebbségi önkormányzati választásokat

• Az Országos Választási Iroda honlapján közzétett adatok szerint az október elsejei, a helyi önkormányzati választásokkal azonos napon rendezett kisebbségi önkormányzati választásokon országosan 63,81 százalék volt a részvételi arány. Az ország 1435 településén 2049 helyi kisebbségi önkormányzati választást tartottak. A megválasztott cigány kisebbségi önkormányzatok száma 1118. A jelöltet állító cigány szervezetek közül az összesített – az önálló és közös jelöltekre együttesen leadott – szavazatok alapján a Lungo Drom kapta a legtöbb voksot, 62.829-et és ez egyben az első helyet is jelenti az induló valamennyi kisebbségi szervezetek között is. A

A cigányok bebizonyították, hogy bátran szembe mernek nézni minden kihívással, ami a sorsukról, az életükről szól. Fotó: Nyári Gyula

képzeletbeli toplistán a második helyen a Magyarországi Cigányok Fóruma végzett 50 394 leadott szavazattal, a harmadik az Európai Unió Roma Ifjúságáért Egyesület (20.745), a negyedik a Roma Polgárjogi Mozgalom (19.930), az ötödik a Cigány Szervezetek Országos Szövetsége (17.575) lett. (október)

Betegeket szállít a saját költségén

Lovag Varga István és felesége. Fotó: Nyári Gyula

• A Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend a keresztes háborúk idején alakult, s fő hivatásának a betegek ápolását tekintette. A jeruzsálemi keresztény királyság bukása után Európába, Magyarországra is eljutottak. Magyarországon a Lovagrend oklevelekben 1181 óta mutatható ki. A két világháború között működésük újraindult hazánkban és legnevezetesebb tagja **Mindszenty József** bíboros,

hercegprímás lett, aki 1972-ben kapta meg a Lovagrend egyházi nagy keresztjét. A Lovagrend és Magyarország 1993. augusztus 18-án kötött nemzetközi szerződést. Hazai működésük elsősorban kórházi berendezések, gyógyszerek adományból történő beszerzése és eljuttatása a rászoruló egészségügyi intézményekhez.

A karcagi **Varga István**, becenevén, ahogy a legtöbben ismerik, **Mici**, 2006. október 7-étől az első cigány származású lovag a rendben. **Dr. Allen Inovius**, a Lovagrend magyarországi nagyperjelje ültette lovaggá a budapesti Belvárosi Templomban, többek között **Vikidál Gyula** színész-énekessel. (október)

Új vezető a NEKH élén

• A kormányban a kisebbségekért felelős **Kiss Péter** szociális és munkaügyi miniszter október 15-ei hatállyal a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal (NEKH) megbízott elnökévé **Paulik Antalt** nevezte ki. A hivatal új irányítója ezt megelőzően a NEKH 3. számú Ágazati Főosztályát vezette; az oktatási ügyek, valamint a szlovák és a lengyel kisebbség referense volt. A korábbi elnök, **Heizer Antal** október 15-től a Külügyminisztérium állományába került. (november)

Tűz az OCIMK épületében

• November 6-án leégett az Országos Cigány Információs és Művelődési Központ (OCIMK) épületének két emelete. A tulajdonos OCÖ tavaly döntött a használaton kívüli épület értékesítéséről, most a szervezet Dohány utcai székházában üzemel az intézmény. **Kolompár Orbán**, az OCÖ elnöke elmondta: nem szereltek tűfigyelő kamerát az intézményre, és biztosításuk sem volt, mert idén már nem tudták kigazdálkodni a havi hetvenezer forintos biztosítási díjat, miután nem kaptak rá költségvetési támogatást a Kulturális Minisztériumtól. Az OCÖ független szakértőt kért fel a kárfelmérésre, és feljelentést tett a rendőrségen. A Fővárosi Tűzoltó-parancsnokságnál elmondták: azzal adták át az ügyet a rendőrségnek, hogy biztos szándékosan gyújtották fel az épületet. (november)

Menyhért Ildikó

Kevesebb cigány osztály indult, több tanköteles roma gyerek viszont nem jár iskolába

Hazánkban nincs olyan ember, aki ne lett volna, vagy ne lenne kapcsolatban valamilyen közoktatási intézménnyel. Felületesen mindenki ismeri a roma gyerekek iskoláztatásának gondjait. A 2003-ban beharangozott ún. deszegregációs oktatáspolitikai modell sokunkban felébresztette a reményt, hogy a roma gyerekek összessége – nem csak a szerencsések – otthonra lel a közoktatás falain belül. Mert ma kétféle oktatási integrációról beszélünk ugyan, de tudnunk kell, hogy mind a sajátos nevelési igényű, mind pedig a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók integrációja alatt egy ugyanazon célcsoportot értünk, roma gyerekeket. Anyagi kényszer, lehetőség, nem tudjuk, de az integrációs folyamatok pártolása címén az elmúlt években sok kis létszámú, vagy összevont osztály megszűnt. Ami nem lenne baj, ha a tanulóik otthonosan érezhetnék magukat egy másik osztályban, ha nem lennének magántanulók, netán nem lenne arra példa, hogy sokukról elfeledkezett a közoktatás.

A következő interjúban a deszegregációs oktatási modellel kapcsolatos kérdésekről kérdezem Szőke Juditot, az Országos Oktatási Integrációs Hálózat igazgatóját.

– Amikor 2003-ban az OOIH vezetését elvállalta, mit nevezett Ön oktatási integrációnak?

– A mi elképzelésünknek nagyon erős arculata azt a problémát is kezeli, ami legkevésbé kezelhető, hiszen sok-sok mindennel összefügg, ez pedig az elkülönítés, a szegregáció.

Mert azt Ön is tudja, hogy sokkal egyszerűbb lett volna olyan iskolákat támogatni, ahol sok-sok roma gyerek van. Vagy azért, mert összegyűjtik őket, vagy azért, mert a nem cigányok elmenekülnek az iskolából. Azoknak még pumpolunk egy csomó pénzt és azt gondoljuk, hogy ettől nekik jobb lesz. Esélyt adunk számukra, hogy a munkaerőpiacon létezni tudjanak. Ez is lehetett volna a megoldás, hogy a töménytelen mennyiségű NFT-s pénzt odaadjuk nekik.

Mi akkor azt javasoltuk az oktatási minisztériumnak, hogy koncentráljon az isko-

lai elkülönítés felszámolására, a szegregáció felszámolására. Azt szerettük volna, ha roma és/vagy hátrányos helyzetű gyerekek oktatása nem a felzárkóztató programok irányába megy el.

– Az intézményi elkülönültség nem a társadalmi tagozódást tükrözi?

– De igen! Ebbe azonban nem szabad belenyugodni, hiszen az iskola egy rendszer, azt emberek találják ki. Azt, hogy milyen iskolák vannak az adófizetők pénzéből, azt a magyar oktatási rendszer dönti el. Hozhat liberális szabályokat, szabad iskolaválasztást. De annak az ösztönző rendszernek a működtetése is nagyon fontos, amelyet az OOIH dolgozott ki és működtet, annak érdekében, hogy az iskolák fel tudjanak készülni, hogyha bármikor megvizsgálják a tevékenységüket az egyenlő bánásmód szempontjából, akkor a feltételeknek meg tudjanak felelni. Az jár jól,

aki a mi programjainkba bekapcsolódik.

– A valóság azt mutatja, hogy minél távolabb megyünk Budapeستől a roma gyerekek iskoláiban ezzel arányosan csökken a tanterem- és taneszköz ellátottság, egy pedagógusra pedig arányosan több gyerek és többféle feladat jut.

– Azért van az integráció, hogy egy-egy osztályba ne gyűjtsék össze a problémás gyerekeket. Iszonyat egyébként, hogy Magyarorszá-

gon mennyi fogyatékos minősített gyerek van. Meg mennyi valamiféle cetlivel ellátott gyerek van, hogy ez a baja, meg az a baja. Ha a pedagógiai kultúra megtanulja a differenciálást, az egyénre való odafigyelést, nem lesz ennyi problémás gyerek.

– Amíg ez bekövetkezik, mi lesz azokkal, akik ma járnak iskolába?

– Mi már most is képezük a pedagógusokat, az alapképzésben is szeretnénk vál-

tozásokat, hogy a különböző fejlettségi, motivációs állapotban lévő gyermekeket ne küldjük külön szakemberhez. Nem annyira bonyolult a közoktatás, hogy ennyi feladatra külön készüljünk, külön figyeljünk.

Magyarországon töménytelen mennyiségű iskola van. Ez egy pazarló dolog, nálunk sokkal gazdagabb országok nem engedhetik meg maguknak ezt. Egy nagyon drága rendszert működtet nagyon rossz szul a közoktatás. Ezeknek a gyerekeknek romlik az esélye ezekben a kis iskolákban, mert világos hogy nincs uszoda, szabványos tornaterem.

– Megvizsgálták, hogy mely településeken vannak tárgyi, személyi feltételbeli problémák?

– Ez nekünk nem feladatunk. Nekünk, mint az esélyegyenlőségért dolgozó embereknek különösen fontos, hogy ne legyenek olyan iskolák, ahol nem megfelelőek a feltételek. Ha a ma önállóan nevezett kisiskola csatlakozik egy nagyobb iskolához, annak tagintézményeként ugyanúgy tovább tud működni, mint régebben. Ezzel lehet, hogy lehet spórolni, meg az elaprózottságon csökkenteni. A tényleges megoldás az lenne, hogy buszok viszik a gyerekeket kistépülésekről valamelyik településnek a jól felszerelt iskolájába.

– Ön szerint a pedagógusképzés mennyire felel meg az esélyegyenlőségi feltételeknek?

– A pedagógusképzés többféle szempontból reformra szorul. A pedagógusok megítélésém szerint nincsenek felkészülve arra, hogy minden egyes gyerek problémájára külön tekintettel tudjanak lenni. Az alap-

képzés számára is fejlesztünk ki képzési programokat, konkrétan tizenegyet, ezeknek most van a tesztelése. Egyetemek, főiskolák fogadják be. Ezek nem roma kurzusok, amik egyre inkább elszaporodtak és ezt mi nem tartjuk jó iránynak.

Nem gondoljuk ugyanis, hogy a roma gyerekeknek lehetnének olyan sajátosságai, amelyek a valódi pszichológia, pedagógia szempontjából értelmezhetőek lehetnének. Hiszen minden egyes gyerekre oda kell figyelni. A roma pedagógia nem megfelelő irány, ilyen tantárgyak vannak a főiskolákon, ebbe aztán mindenfelét beraknak a roma gyerekekről, ami nem az integrációt szolgálja. Mert ha ezeknek a gyerekeknek a kurzusokban taglalt specialitásaik vannak, akkor abból az következik, hogy őket külön kell oktatni.

– Ferge Zsuzsa azt mondja, hogy a cigányok szegénysége, sok területen mutat az általánosan vett magyarországi szegénységgel szemben specialitást.

– Természetesen a hazai cigányságnak vannak sajátosságai, de a pedagógia, mint eszköztár, mint tudomány, ezt a helyzetet tudja kezelni. A pedagógia nem a középosztály gyermekeinek van kitalálva, hanem minden egyes gyermek fejlesztésére. Mondok egy extrém példát: lehet hogy egy gyereket, aki cigány, lehet, hogy, nem a cigánysága akadályozza őt abban, hogy ne tudjon megfelelni az iskolai követelményeknek, hanem például az édesanyja, meg az édesapja tanulatlansága, vagy a szegénység. Nem gondolom, hogy a cigány kultúrának lennének olyan sajátosságai, amely az iskolai nevelés ellen hat. Nincsen ilyen sajátosság, éppen ezért nincs is roma pedagógia. Nincs is olyan, hogy cigányság, nagyon sokféle csoport

van. Nagyon sokféle fajta kulturális közösség van.

– Nem gondolja azt sem, hogy a cigányságon belül van egy csoport, amelynek nagyon megfontolt módon kell segítséget nyújtanunk ahhoz, hogy az iskolai elvárásoknak meg tudjon felelni?

– Nem gondolom, mert a pedagógiának ezt tudnia kell kezelni. Lehet, hogy egy ilyen kis gyereknél fontosabb dolog az iskolai teljesítményében az például, hogy kövér. Egy gyerek iskolai pályafutását sok minden meghatározza. Azt gondolom, hogy a cigánysága nem lehet akadály a teljesítményének. A korlátozott nyelvi kódos megközelítés nem jó megközelítés. Az iskolában hat évig kell az alapkészségek kialakítását megfelelő szintre hozni. Egy ilyen gyereknek is, ha van problémája, akkor azt meg lehet oldani. E köré nem lehet egy külön pedagógiát kreálni.

– Azt sem gondolja, hogy a tanodáknak pontosan az lenne a szerepük, hogy megfogják a lemaradó gyerekek kezét?

– Nem meg kell fogni a kezüket! Ennél sokkal egyszerűbb a pedagógia. Ha egy gyerek nem találkozik könyvekkel egészen kicsi kora óta, valószínű, hogy egy olyan oktatási rendszerben, amelyben már rögtön könyvet adnak az első nap a kezébe, hátrányban lesz. Pusztán abból, hogy ő korábban nem látott mesés könyvet, vagy nem hallott mesét felolvasva. Ez egy ténykérdés. Azt sem mondanám, hogy ez hátrány, mert a hátrány az mindig valamihez képest az. Például a könyves családok iskolájához képest. Az iskola azért van, hogy minden gyereket megtanítsa írni, olvasni. Le van írva a nemzeti alaptantervben, mire kell megtanítani egy gyereket.

De miért kell ezt így felfogni, miért nem úgy, hogy ez a gyerek nem találkozott még az írott kultúrával. A pedagógusnak ez miért kihívás, miért nem ténykérdés. A kétnyelvűséget nevezem specialitásnak. Ezt kell figyelembe venni, azt sem úgy, hogy az a gyerek mínuszos, vagy hiányos. A hiány a pedagógusnál van, hogy amikor 1–2. osztályban szocializálódik a gyerek az iskolára, miért nem tudja az ő anyanyelvén három-négy mondattal bátorítani.

Miközben otthon a szülők nem olvastak mesét, de annak a gyerekeknek sok más területen fejlődtek a készségei, képességei. Mert valamit csak csinált iskolába lépés előtt? Annak a gyerekeknek a családban sok területen fejlődtek a készségei. Ezeket a készségeit, képességeit nem veszi észre, nem kezeli értékként az iskola, mert az nem a középosztálybeli tudás, az egy másfajta tudás, nem forgatja be az oktatásba.

– Milyen készségek, képességek kifejlődésére gondol egy sokgyermekes, 20–30 m²-en lakó, túlsúlyos körülmények között élő családban?

– Vegyük ezt a példát! 20 m²-en élünk, van tíz testvérünk. Ezt úgy is felfoghatjuk, mint egy szörnyűséget. De azt is el kell fogadnunk, hogy egy társadalmi csoportnak ezek a természetes létfeltételei, évszázadok óta így élnek. Ez nem egy alacsonyabb rendű világ, ez egy szűkösebb világ. Mennyi mindenkivel kell együttműködni egy ilyen családban, odafigyelni, mennyi mindent megtanulhat egy gyerek, aki nem egyke, ahol tízen vannak.

– A 2003/2004-es tanévtől el az a rendelet, amely a szegregáció elleni küzdelmet lenne hivatott kezelni. Mennyire érzi sikeresnek az elmúlt évek munkáját?

– Sajnos a jogszabályban volt egy elírás, egy olyan pontatlanság, ami sok félreértésre adott lehetőséget. Nem a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek arányát kellett nézni, hanem az integrációs felkészítésbe bevont gyerekek arányát. Ez azt eredményezte, ha egy településen volt több iskola, akkor a cigány iskolába nem vettek fel integrációs felkészítést célzó normatívát, csak a képesség kibontakoztatására járó.

A 2006/2007-es tanévtől azon a településen, ahol több iskola van és nincsenek arányosan elosztva a hátrányos helyzetű gyerekek az iskolák között, az önkormányzat nem igényelheti az integrációs felkészítésre járó normatívát. Csak azok az iskolák maradhatnak a prog-

ramban, akik a jogszabály pontosított feltételeit teljesíteni tudják.

– **Civilszervezeti vezetők, aktivisták, pedagógusok mondják, hogy a deszegregációs program messzeemenően elkerüli a szegregáltan tanuló roma gyerekeket.**

– Akkor lenne igazuk, ha nem lett volna Utolsó Padból programunk. A gyerekek 10%-át helyezték vissza a normál osztályokba, ami korábbi évekhez képest magas, eredményes arány is lehet, mert régebben csupán 2% volt a visszahelyezési arány. Nem is az az érdekes, hogy hány gyereket helyeztek vissza, hanem az, hogy változni kezd a tanulási képességet vizsgáló bizottságok szemléletmódja.

Az iskolákat nem tudjuk felelősségre vonni, hogy miért van a speciális tagozatokon annyi gyerek, és azok között miért van annyi hátrányos helyzetű. Mert az iskola azt mondja, hogy a szakértői bizottságok dön-

tését ők nem bírálhatják felül. Az iskolának nem tudom előírni, hogy az ő fogyatékos tagozatán ne legyen annyi cigány. Nekem nem az iskolákkal, hanem a szakértői bizottságokkal kell hadakoznom.

De az ösztönző rendszerünkől azt várjuk, hogy a programba bekapcsolódott iskolákban fennmaradnak a jó adottságok. Másrészt az Integrált Pedagógiai Rendszerünknek köszönhetően ezekben az iskolákban is elérjük, hogy a hátrányos helyzetű fogalomkörbe tartozó gyerekek is eredményesebbek legyenek, mert azt korábban nem támogatta semmi. **Az más kérdés, hogy ezekben az iskolákban nem szegregálják a roma gyerekeket, mert nem is tudják őket szegregálni, mert nincsenek annyian. Igen, valóban nincs deszegregációs eleme az integrációs politikáknak.**

Integrációs politikánk nem tudta az iskolák közötti szegregációt megszüntetni, megmaradtak a cigány iskolák, ettől a normatívától nem zártak be ilyen iskolát. Az iskolán belüli szegregáció viszont csökkent.

ÚTON

Paksi Éva

Mara álma

Pillanatképek egy kiállítás kapcsán

„Az eksztatikus ember szükségképpen szabad. Az eksztázis szabadság. Amikor eksztatikus vagy, nem tudnak rabszolgává alacsonyítani. Nem tudnak olyan könnyen elpusztítani, nem tudnak rábeszélteni, hogy börtönben élj. Te a csillagok alatt szeretnél táncolni, sétálni a szélben, beszélgetni a Nappal és a Holddal. A hatalmasra lesz szükséged, a végtelenre, az óriásira, a mérhetetlenre. Nem tudnak rávenni, hogy egy sötét cellában élj. Nem változtathatnak rabszolgává. A saját életedet fogod élni, és a saját dolgodat fogod tenni.” Osho, az indiai származású kortárs misztikus mintha Oláh Maráról írta volna ezeket a sorokat. Osho az indiai *Syn-day Med-Day* szerint azon fíz ember egyike, aki megváltoztatta India sorsát. A feladata, a munkája az, hogy segítsen megteremteni a feltételeket egy újfajta ember megszületéséhez. Ezt az embert ő gyakran „Zorba, a Buddha”-ként, azaz egy olyan emberként írt le, aki ugyanúgy képes élvezni Zorba földi örömeit, mint Buddha csöndes nyugalomát. Számomra Oláh Mara is ilyen ember.

„Évám, át kell élni, hogy műszemem van. Én nem akarok csúnya lenni, mert nő vagyok. Csak szemüvegben lehet fotózni!”
Fotó: Nyári Gyula

December 2-án Budapesten, az Omnibusz Szállodában állította ki legújabb képeit és idevárta a barátait és mindazokat, akik szeretik és értik őt. És jött a művészettörténész, a fotóművész, a panziótulajdonos, az újságíró, Mara pedig szünet nélkül mesélt. Az alábbi összeállítást a kiállításon elhangzottakból és a róla szóló újságcikkekből válogattam.

* * *

„Születtem Monoron, 1945. szeptember 3-án, hajnalban, a faluvégén, egy kis putriban, a cigánytabán által kinevezett cigány szülésznő keze által, akit csak Lina néni-nek neveztek.” „Azóta nem szereti a hajnalokat, mert a fájdalomra emlékeztetik, meg az ő külön, loboncívörös hajú anyjára, akinek azt kiabálták a cigányok, ne játsszad meg magad, menyecske, tudjuk jól, az első gyereked vagy oroszról, vagy németről lett. Az anyám meg csak sírt – mondja Mara, mert azután erőszakolták meg, hogy apámmal olyan nagy szerelemben esett. És ezért nem tudom, ki vagyok, szerelem első látásra gyerek, vagy mégsem. Jó ronda voltam gyerekkoromban. De az öreg cigány asszonyok ott, a monori tabánban mind azt mondták, hogy nem baj, nagykorára mint az anyja, olyan gyönyörű lesz.” „Az anyám külön volt mind egyiknél. Ruhákat varrt nekünk, ha másból nem, hát lepedőből. A kenyérgyertyát szappanra cserélte, a cigányok meg nekiestek, mi jönni mer más lenni, miért nem jó ivásra a kannatető, evésre meg a közepre tett nagy lábashoz az egy kanál és egy villa...”

* * *

„Mara élt földkunyhóban és többszobás házban. Volt cseled és sikeres takarító kisiparos.” „Volt, hogy került az embereket és imádott moziba járni. *Lollobrigidát, Claudia Cardinalét* meg *Rosanna Schiaffinót* csodálta. Gyakran álmódott arról, hogy őt is rajongók üldözik egy autogramért és éppen olyan ruhát hord, mint azok a nők.”

* * *

„Szakadt a hó és mentünk a MOM parkba. Két oldalon

felvágott ruha, a bunda, amit a lányomtól kaptam hanyagul rajtam, és papucs a meztelen lábamon. A taxis amikor meglátott, azt mondta, imádja az ilyen szenvedélyes, vagány nőket, mint én. Gyönyörű cipőim vannak, de nem tudom azokat felhúzni. 61 éves a lábam, nem gumiból van.”

* * *

„18 éves koromra szép lettem, mint a dédanyám s az anyám. A derekam karcsú, a melleim meg akkorára nőttek, hogy minden fiú azt akarta markolászni. De én ütöttem, vertem, karmoltam őket, mert arról álmodtam, hogy a férjem szőke lesz és kék szemű.” És egy napon Mara beleszeretett egy fiúba, aki egy igazi, szőke, kék szemű herceg volt. A szerelemből házasság lett, majd 1967-ben megszületett Mara egyetlen gyémántja, a lánya. 1988-ban elvesztí az édesanyját. Kibírhatatlan fejfőrcsök kínozzák. Kínjában mindenfelét kitalált, ami elvonja figyelmét a fájdalomról. Így kezdett el rajzolni. „És tudod, mi történt? Hát az, hogy elmúltak a görcseim! Kirajoltam magamból a fájdalmat.”

* * *

„1991-et írtunk. Oláh Mara 46 éves volt, akkor már minden pénzét ecsetre, festékre, farost lemezre költötte. Egy napon arra gondolt: kiakasztja a festményeit, telekürtöli a világot a hírel, és ha szerencséje van, talán egy-egy képet el is tud adni. Felhívta egy művészettörténész ismerősét és megkérdezte, mi kell ahhoz, hogy kiállítást csináljon. Hát először is szög, kalapács, meg méhészdrót, mondta a férfi. – Kétezer forintot kértem kölcsön, hogy mindezt megvegyem. Néhány nap múlva 170 ezret számoltam össze. Jöttek a vendégek, újságírók, tévések, jöttek mindenféle nagy emberek és vették a képeket. Magam sem értettem, mi a fene van itt. Egy csapásra híres lettem, gyémántocskám, híres, mint a Lollobrigida!

Vége volt a cécónak, ült a lakásban, és arra gondolt: valahogy a cigány barátain is segítenie kellene. Úgy döntött: cigány képzőművészeti ga-

leriát nyit a saját házában. És a galéria is megnyílt.”

* * *

„A szép szőke, kék szeműtől csak egyetlen gyermekem született. Mert daganat nőtt a méhemben, aztán a szememben. Amikor a szememet kivették, utána váltunk el” „Budapestről mentem Gönyűre, onnan a városföldi bakterházba. Hurcolodom, a helyemet sehol sem lelem, mert úgy gyűlölöm azt a szőke, kék szeműt, amiért annyira szerettem, amiért ilyené tett, hogy őutána magamba senkit be nem tudok fogadni.”

* * *

„Városföldön megállás nélkül fest. Néha égő kolorittal, máskor meg egyetlen fátyolos színnel. Festette az életét, a lányát, festett madonnákat, faluban sertepertelő cigányokat és festette a fájdalmát. Mondatokat írt a képre: Istent dicsőítő, cigányok megbecsülését számon kérő mondatokat.” **Dr. Bánszky Pál** művészettörténész szerint ez más festőknél is előfordul, de nem annyira jellemzően, mint Maránál. Ezekkel a mondatokkal Mara erősíti a vizuális megfogalmazást, még nyomatékosabb a tiltakozása valami ellen, valamiért. Mara a klaszszikus naiv festő: annyira individuális, annyira személyes amit ő fest és rendkívül őszinte, és ez az egész magatartásából sugárzik – mondja **Bánszky Pál**. – Ezt sokan megérik és sokan szeretik is ezért. És ez valahol olyan jó, hogy a Mara ilyen. Végtelenül becsületes, egyenes, tiszta ember. És nagyon ismert. De nem csak a festészete ami mérvadó, hanem a személyisége is.

„Teltek az évek Városföldön. A bakterház falán a tőle tíz-tizenöt méterre zakatoló vonatok lüktetésétől egyre nagyobbak lettek a repedések. Az épület 2005-ben életveszélyessé vált. Mara ekkor ismét taxiba ült és nekivágott Magyarországnak. A gyönyörű Szarvasgedéig jutott.

* * *

„Éva, gyűlölöm az irigy embereket. A férjem mindig fősvény volt. Látod, ezért vett el tőle Isten. Nem kap meg soha

többé. De a gyerekemnek nagyon fáj! De vége, vége! 32 évig volt az életemben. Amikor most megkaptam a MÁV-tól a 7 millió forintot, mert bebizonyítottam, hogy a házam a vonatok miatt lett életveszélyes, és a kisbabám adott hozzá 1 milliót, így lett 8 millió forintom 61 éves koromra. Belegondolsz, mekkora változás ez nekem, amikor volt, hogy Városföldön kenyér sem volt a háznál? Felhívtam a lányomat. Kislányom, mond meg apádnak, hárman vagyunk, mind a hárman háromfelé, de mond meg apádnak, tegyük egybe a pénzünket, vegyünk egy palotát, Mara tudja, hogy hol, kertes, körpalotát. Te itt laksz, én ott, apuka meg a másik végében. Nem zavarjuk egymást, de mégis együtt van apukád és anyukád. Na és tudod, hogy mit üzent a férjem? Anyádnak még a hangját sem akarom hallani! Hát hol van itt az örök szerelem? 65 éves korára nem jött meg az esze, hogy a gyerekével, meg a bunkó feleségével együtt lakjon egy kertes házban? És a gyerekemnek meg nagyon fáj.”

„Szarvasgede Pesttől 100 kilométerre van. Palócok lakják, népviseletben járnak, tájshólással beszélnek. Kicsi falu, egyetlen hosszú utcából áll. 450 lakója van. Hegyek vesznek körbe. A kapumra ki van írva: Látod ezt a kerítést, nem tartozom senkinek, ne merj zavarni!!! Faházat vettem. Aranyos a kisviskóm, 52 négyzetméteres. Babaháznak nevezem. Az a vágyam, hogy be tudjam úgy fejezni, ahogy tervezem. Prospektusból néztem ki a házam, ott kék színű volt. De az enyém zöld lett, mert csak zöld színű cserepeket kaptam. Szeretném a zongoraházamat is befejezni, hogy az erdő közepén zongorázhassak. Szeretném a telkemet befásítani, kis tavat akarok, virágos kertet. Ha ezt mind befejeztem, akkor Istennek megköszönöm, hogy ezt egyedül el tudtam érni. Még meg akarom írni az életemet, és nagy vágyam, hogy le tudjam festeni élethűen az én egyetlen szépséges hercegnőmet.

Keresni kell a sikert és kerülni az elszigeteltséget...

Barbara Piotrowskát a Van Gogh kiállításon ismertem meg, mint egy régi jó barátom új kedvesét. Elegáns, okos nő, akiben bevallása szerint lengyel, orosz, zsidó és cigányvér is csörgedez, amire rendkívül büszke. Mint mondta, élhetnek békességben népcsoportok, hiszen benne is béke van, sokat nyert ősei keveredési hajlamával. Barbara Krakkóban él. Szorongáskutató, pszichológus. 3 évet tanított az Egyesült Államokban, jelenleg összehasonlító tanulmányt ír, s ez mellett figyelemhiányos, fokozott aktivitási zavarban szenvedő gyermekekkel is foglalkozik. (A kórképet, angol nevének kezdőbetűivel ADHD-nek nevezik az orvosok. SZM.)

Barbara az uniós jelentésekből tud arról, hogy Magyarországon feltűnően sok cigány kisgyermeket nyilvánítanak szellemi fogyatékosnak, ami folyamatosan téma a külföldi szakemberek között, de például ő sem kapott engedélyt egy magyarországi, speciális vizsgálatra, ahogy dán kollégája sem, aki még azt is vállalta volna, hogy 4–5 hónapra Magyarországra költözik, a felmérések idejére. Barbara Piotrowska elismeri a magyar szakemberek tudását, de akiket ő is elismer, **Ranschburg Jenő** és **Halléry József**, sajnos nem ők vizsgálják a cigány gyermekek szellemi képességeit. Ezen a tényen hosszan sajnálkozott, majd kifejtette, hogy nagy szükség lenne cigány származású pszichológusokra. Mondtam, hogy van: kettő. Akkor valami elkezdődött, válaszolta megkönnyebülten...

* * *

– **Mi okozza az ADHD-t?**

– Az ADHD tüneteinek súlyossága nagyon változatos. A bajkeltő tényezők

között szerepel a táplálékkiegészítők és a finomított cukor fogyasztása épp úgy, mint a szülőknek a gyermekükkel való nem megfelelő magatartása, törődése. Kóroki tényező még például az ólommérgezés, de megfigyelések szerint agyvelőgyulladás után gyakrabban fordul elő az ADHD. Számomra a legvalószínűbb az alabamai orvostudományi egyetem gyermekgyógyászati tanszékén dolgozó **M. A. Taylor** állítása. Ő azt állítja, hogy az esetek java részében örökletes hatások húzódnak meg a háttérben. Ez a véleménye azokon a megfigyeléseken alapul, hogy a betegség halmozódik a családban és elsősorban a fiúkon lesz úrrá. A kóris-mézett betegek között ugyanis hétszer több a fiú, mint a lány.

– **Elképzeltető, hogy a szellemi fogyatékosnak minősített cigánygyerekek is ebben a korban szenvednek, vagy tökéletesen egészségesek? Szerintem egészségesek...**

– Vizsgálatok nélkül erre nem lehet biztosat válaszolni, de az számomra elképzelhetetlen, hogy ekkora szám-

ban forduljon elő egy helyen, egy népcsoportban ilyen arányú szellemi fogyatékos! Az ADHD-t ma felmérések szerint minden huszadik gyermeken észlelik, így a leggyakoribb gyermekkori pszichiátriai bánatommá lépett elő, de gyógyszeres és lélektani kezelés társításával az esetek többségében számottevő javulás érhető el, és tapasztalatom szerint is van remény arra, hogy ezekből a gyerekekből önmagukon uralkodni képes felnőttek válnak.

– **Melyek a figyelemhiányos zavar ismérvei? A szülők, a pedagógusok miről ismerhetik fel, hogy gond van?**

– Kilenc tünet van, amiből legalább hatnak jelen kell lennie a bajmegállíráshoz.

Az ismérvek:

1. A gyermek gyakran nem képes figyelni a részletekre és emiatt hibázik az iskolai munkájában vagy egyéb tevékenységében.
2. Gyakran nem képes arra, hogy tartósan figyeljen a munkavégzés vagy játék során.

3. Gyakran nem figyel arra, amit mondanak neki.
4. Gyakran nem követi az utasításokat és nem fejezi be az iskolai vagy a házi munkáját.
5. Gyakran van nehézsége a feladatok és a tevékenységek megszervezésében.
6. Gyakran elkerüli, vagy vonakodik elvégezni azokat az iskolai vagy otthoni feladatokat, amik figyelmet kívánnak.
7. Gyakran elveszti azokat az eszközöket, játékokat, ceruzákat, könyveket, stb., amelyek a feladatok elvégzéséhez szükségesek.
8. Gyakran elterelik a figyelmét a külső ingerek.
9. Gyakran feledékeny a napi tevékenységeit illetően.

– **Ez úgy tűnik első hallásra, mintha minden gyerekre jellemző lenne...**

– Igen, de az okok meghatározóak! A rossz látás, a rossz hallás is produkálhat ADHD-s tüneteket, ezért is fontos, hogy testileg is kivizsgálják a gyerekeket, így külön lehet választani a tüneti okokat.

– **És melyek a fokozott aktivitás ismérvei?**

– Szintén 9 pontba szedett. Ilyen például, ha gyakran hadonászik a kezeivel, kalimpál a lábaival, ha gyakran feláll a helyéről az osztályban, vagy olyan helyen, ahol ülnie kell, ha gyakran szalad vagy mászik olyan helyzetekben, amikor az nem indokolt, ha gyakran képtelen nyugodtan játszani vagy egyéb tevékenységet folytatni, ha gyakran nincs nyugta, olyan mintha motor hajtáná, ha gyakran beszél szinte leállíthatatlanul, ha gyakran felel már akkor, amikor a kérdés még el sem hangzott teljesen, ha gyakran vág mások szavába vagy avatkozik be mások játékába. Ha mindkét csoportból egyforma számú tünet figyelhető meg, akkor kombinált típusú ADHD-ről van szó, míg ha valamelyik tünetcsoport főlénybe kerül, akkor figyelemhiányos, illetőleg fokozott aktivitású típusú ADHD áll fenn. A már említett Taylor doktorék tanszékén az a gyakorlat, hogy a gyermekeket több szakember legalább kétszer vizsgálja meg.

– A család mit tehet a beteg gyerek érdekében?

– Bárhol a világon, ahol ADHD-t állapítanak meg egy gyermeknél, ott a családnak úgy célszerű alakítania az életét, hogy a gyermeknek rendszeres napi elfoglaltsága legyen, de az ne váljon megerőltetővé, ne idézzon elő kimerültséget, ne okozzon fokozott izgalmat. A testvéreknek be kell vonniuk a játékukba a beteg gyereket, mert ezzel sugallják a kíváncsi magatartást.

– Te hogy kezeled ezeket a gyerekeket?

– A pszichológusi munkának az egyénre szabottság az alaptétele, mert a gyerekek személyisége különbözik, hiába egyezik meg a tünet. Csak ennek figyelembevételével érhető el eredmény a

magatartás módosításában. A szakirodalom is azt emeli ki leginkább, hogy ami az egyik esetben beválik, az nem okvetlenül vezet sikerre a másikban, arról nem is szólva, hogy az ADHD-hez szorongás, depresszió társulhat és ezeknek lelki kezelésében szintén egyéni elbánásra van szükség.

– Gyógyszeres kezelést is kapnak?

– Igen. A központi idegrendszeret serkentő készítményeket. Ezek váltak be leginkább.

– Mi a gyógyszeres kezelés célja?

– Az, hogy az ADHD-ban szenvedő gyermek figyelme javuljon, és fokozott aktivitása csökkenjen. Ezzel egyidőben fokozódik a gyermek önbecsülése, az önszabályozási képessége és viselkedése szigorúbban a hangulati zavarai. Ennek következtében javul az iskolai teljesítménye. Ezt a teljesítményt nagyra értékeli a szülő és a tanárok, ami jótékonyan hat a gyermek magatartására. De az ADHD nem kizárólag gyerekkori betegség, felnőttkorra is áthúzódhat, így megesik, hogy a páciens élete végéig kezelésre szorul...

– Át is térhetnének egy új témára, a felnőttkori szorongásra. Azt mondják a szorongás itt nálunk népbetegség, úgy tudom Lengyelországban ugyanezt mondják...

– A szorongás a XXI. században világméreteket öltött, nem gondolom, hogy van ma olyan ország, legalábbis a szorongáskutatás ezt mutatja, ahol ne okozna társadalmi problémát. A föld népességét tekintve 300-400 millió ember szenved tőle, és még többeket érint, hiszen a családok is megismerik a hozzátartozók betegségét, mert arról sem szabad megfeledkezni, hogy a szorongás

az öngyilkosságnak és más súlyos betegségeknek is kiváltója lehet.

– Elképesztő számokat mondtál! Ezek szerint, pontosabban az asszociációim szerint a szociális kapcsolatok nem járulékos tényezői, hanem meghatározó elemei a szorongásnak?

– A szorongás szociális elmélete szerint ez a betegség a genetikai okok mellett, szociális problémákra vezethető vissza. Az erős szociális fenyegettetés, például a háború, vagy a nemi erőszak bizonyos emberekben szorongáshoz hasonló tüneteket idézhetnek elő. És, ha jól értem a kérdéset, igent kell mondanom, mert a szorongásbetegséget kiváltó szociális megrázkódtatásokon túl, maguk a társas kapcsolatok is hatnak szorongásainkra. De a szorongás biológiai épp olyan hasznos, mint a fájdalom vagy a félelem, mert megvédi az embert saját vakmerőségétől.

– Szóval a szorongás a környezet veszélyességi fokához igazítja a bátorságunkat. Világméret ide vagy oda, mi a helyzet Lengyelországban?

– A lengyelek jókora hányada is szorongásbeteg. Főleg a városi lakosságnál szembetűnő az emelkedés. A változások, a munkahelyek elvesztése, az istenhit hanyatlása talán az oka, de a betegek gyakran okot sem tudnak megemlíteni... Nem ritkán a betegeket a szorongás olyan hosszán, gyakran és erősen, és van, hogy indokolatlanul keríti hatalmába, hogy az már veszélyezteti, sőt, súlyos esetben lehetlenné teszi a rendes életvitelt.

– Az előbb azt mondtad Barbara, hogy a szorongás hasznos is lehet, és...

– Kórképpé alakulhat át...

– Szóval az önvédelem önpusztító folyamattá torzul?

– A körülmények határozzák meg. A körülmények sok minden mást is meghatároznak az életünkben, és a tapasztalatok is. A mindennapos tapasztalatok és a szorongási állapot között erős, gyorsan kialakuló kapcsolat van.

– A szorongásbeli különbségek kialakulásához nem kellenek traumák?

– Nem. Például a vereség kevésbé kellemetlen, mint a traumának nemigen nevezhető magány. Mégis, az elszigeteltség, a társas kapcsolatok hiánya, szélsőségesen szorongó állapotot idézhet elő. A szorongóknak keresni kell a sikert és el kell kerülniük az elszigeteltséget...

– Ez a mondat különösen olyan, mintha kimondottan nekünk, cigányoknak szóló üzenet lenne.

– Nem értelek...

– Szerintem, mi cigányok, az átlagnál is szorongóbbak vagyunk, és erre minden okunk meg van: a kitaszítottság, a munkanélküliség, iskolázatlanság, szegénység, a jogfosztottság, és hosszán sorolhatnám... A cigányok szerte a világban elszigetelten élnek, de nem ők akarnak elszigetelődni...

– Igen, igen! Értelek már! Tehát nem csak az egyénre vonatkoztatod, hanem szorongó népcsoportokra is, hogy keresniük kell a sikert és el kell kerülniük az elszigeteltséget. Ez nagyon érdekes! Kíváncsi vagyok a cigány népre a gyógyulást és azoknak is, akiktől szorongókká lettek! Akik lehet, hogy szintén cigányok, ami rosszabb eset, mint ha nem lennének cigányok...

Szécsi Magda

Trubul te rodas o baxt thaj te nashavas e prikezhija...

Barbara Pietrowwska pe **Van Gogh**osko avri tordyipe pinzhardom, sar mure jekhe dulmutane amaleska nyeva piramnya. Eleganto, godyaver zhuvlyi-j, ande kaste vi polskicko, rusicko, biboldicko thaj romano rat shordyol, pe soste zuraes phutyardi-j, sar phendas, shaj trajon andej pacha nipura, sar vi ande late pacha si, but baxt sasla peske nyamonca. Barbara ande Krakowo trajol. Voj psihologushica-j. Trin bersh sityardas andej Amerika, vi akanak iskirij jekh ginadyi. Pala late kodole shavorenge zhutisarel, kon chi zhanen lashes te ashunen. (Kodo bajo bushol ande anglicko shib ADHD.)

Barbara anda Euro-pake Uniovoske iskiripe zhanel, hoj ande Ung-ricko Them pa zuraes but romane shavore phenen avri, von naj godyaver-i, chi zhanen te ashunen lashes. Ande kaver them but vorbisaren le zhutora pa kado problemo. Chi voj nash-tig avilas ande Ung-ricko them, sar lako kollego anda Danicko Them te ashunen kathe kado problemo. O danicko zhanari ande Ung-ricko Them kamlas te beshel shtar-panzh shon. Barbara Pietrowska pinzharel le ungrickone zhanarengi zhanipe, kodol ungrika zhanara, kas voj lashes pinzharel, **Ransburg Jenő, Halléry József**, chi ashunen le romane shavorego zhanipe. Kado dyelo chi fajilas lake thaj vorbisardas pa kodo, romane psihologushura trubulas. Phendom, si: duj. Atunchi va-

riso kezdisardas, phendas losshasa...

* * *

– **Sar kerdyol o ADHD?**

– O ADHD si zuraes butfalo-j. Le bajura avna anda kodo, so xan le shavore, sosko guglo xan. Fontosho-j inke, sar bararen le manusha le shavoren. Si o bajo kathar archichako mirgipe, de butivar si o ADHD pala la godyako phabardyipe. Mange o legmajchaches **M. A. Taylor** phenel, kon andej Alabama, andel Sastyarengi Zhani-pesko Univerzitato kerel butyi. Voj kado tordyarel, le bajura le shavore kathar penge dad thaj deja anen. Legmajfeder le shave avna nasvale, von len o nasvalyipo penge dadestar. Mashkar le nasvale terne eftavar majbut shavoro si, sar shejori.

– **So gindyisares, le ro-**

mane shavore, kas bigodyavereske phenen, vi von ande kado nasvalyipo si, vaj najle khanchi bajo? Me kade gindij, von saste-j...

– Bivizhgalipe chi zhanav te phenav kado, de me chi gindyisarav kado. Chi patyav, hoj ande jekh than, ande jekh vica kesavo but nasvale bigodyaver shave shaj si! O ADHD adyes zuraes baro bajo si andej luma. Sa bishtone shavores shaj si kesavo psihiatriako nasvalyipo. Te ande vrama drabasa sastyaren kado nasvalyipo, atunchi shaj sastyaren lashes le nasvalen. Von shaj aven kesave manusha, kon zhanen te trajon mashkar le kaver saste manusha.

– **Pa soste zhanen te pinzharen opre le dad, le deja thaj le sityara kodole nasvale shavoren?**

– Ijja somnura si, anda soste shov trubul te aven te pinzharas opre kado bajo.

Le pinzharipe:

1. O shavoro butivar chi zhanel te lel sama andel kotora thaj anda kodo dosh kerel ande peska shkolaki butyi.
 2. Butivar chi zhanel dur te lel sama andej butyi vaj andej khelipe.
 3. Butivar chi lel sama pe soste, so phenen leske.
 4. Butivar chi kerel kodo, so phenen leske, chi avla gata peska shkolaka vaj khereska butyasa.
 5. Butivar chi zhanel te organizisarel peski butyi.
 6. Butivar chi kamel te kerel kodi butyi, kaj trubul te lel sama.
 7. Butivar xasarel kodol dyelura, khelimata, ram, ginadya, sok aj peski butyi trubun.
 8. Butivar pe kavreste lel sama.
 9. Butivar bistrel, so trubul te kerel sako dyes.
- **Anglunes kesavo-j**

kado, sar te na sa shavore kesave avenas...

– Ova, de trubul te zhanas sostar! O nasul dihipte, o nasul shunipe shaj kerel kode, sar o ADHD. Anda kodo trubul te vizhgalisaren lashed le shavoren.

– Thaj kana si ababaro bajo?

– Pale ande iija somnura si. Kesavo-j, te butivar phirel lesko vast, punro, te butivar tordyol opre ando klasso, vaj kothe, kaj trubulas te tordyol, te butivar nashkerel, kana nashtig si, te butivar chi zhanel pachasles te khelpe vaj kaver dyelo te kerel, butivar najles pacha, kasavo-j, sar te motoro tradelasles, te butivar vorbisarel, te butivar del vorba palpala, kana chi na pushenles inke, te butivar vorbisarel andre ande kavresko vorbisaripe, khelipe. Te anda selduj grupura udyankaty si, atunchi komplekso ADHD si, te numa anda jekh grupo si majbut somnura, atunchi kesavo ADHD si. Kaj Taylor professoro sagda majbut sastyara vizhgalisaren dujvar le shavoren.

– So shaj zhutisaren le dad thaj le deja le shavenge?

– Akarkaj andej luma, kaj ADHD si jekhe shavores, kothe e familija kade trubul te kerel pesko trajo te zhanen te den peske shavoreske sako dyes dyelura, de kodo te na avel pharo, te na avel o shavoro khino. Le phrale trubul te khelenpe peske nasvale

phrales, vi kodolesa trubul te zhutisaren leske.

– Tu sar sastyares kadale shavoren?

– Sa shavorenca kaver thaj kaver dyelo trubul te keras thaj te keravas. Numa kade zhanas te zhutisaren lenge. Vi ande zhanglipese iskiripe kado si, hoj so jekhe shavoreske lashed-j, kado na sagda lashed-j kavre shavoreske. Kaj o ADHD vi depressiovo shaj avel thaj kaj kado sastyaripe vi dyesko zhutipe trubul.

– Vi drab len?

– Ova. Kasave drab das lenge, so zhutisaren lenge te zhanen majlashed te ashunen.

– Sostar den lenge drab?

– Anda kodo das lenge drab t'avel majlashed le shavoresko ashunipe thaj te na kerel sagda variso kaver. Kadalesa kethane ande jekh vrama majfeder kamelpo o shavo, chi avlales nasul voja. Anda kodo majlashed sityola andej shkola. Kodole majlashed sityipeske majfeder lossharen le dad, le deja thaj le sityara, majmishto hatyarelpe o shavoro. De ADHD na numa le shavoren si, kado bajo shaj si vi le manushen. Si kana le manushen zhi leske trajosko agor trubul te sastyaren...

– Si kathe jekh kaver bajo, kana le manushen si kikidykeripe. Kade phenen, hoj o kikidykeripe amende si nipoško nasvalyipe, kade zhanav vi ande Polskicko Them udyankado phenen...

– O kikidykeripe kathe

ande kadal bersh ande intrego luma si, naj kesavo than, kaj naj. Sakaj kerel kado nasvalyipe bajura. Andej luma 300-400 milliovera manushen si kado nasvalyipe, de majbut manushenge s inasul, ke ande jekh familija, kaj si jekh nasvalo, nasul-i vi la familijake. Nashtig bistras, hoj o kikidykeripe kerel vi o pes mudaripe.

– Zurales bare numerura phenes! O socialno kapchipe fontosho-j le kikidykeripeske?

– Kado nasvalyipe anda e genetika thaj anda e socialno problema si. O zuralo socialno daripe, o maripe ande unyi manusha kikidykeripe kerel. De o kikidykeripe shaj si vi lashed andel manushengo trajo, ke ferisarel le manushen pendar, penge bare tromipestar.

– O kikidykeripe atunchi kaj o krujalipe igazitisarel amaro tromipe. Thaj so si ande Polskicko Them?

– Vi ande Polskicko Them si but kikidykeripeske nasvale. Majfeder andel forura si but kesave nasvale manusha. Shaj si kathar le paruvipe, o bi-butyakipe thaj, hoj le manusha majcerra patyan ando o Del, de le nasvale chi zhanen te phenen, sostar sile kikidykeripe... Si kana o kikidykeripe zurales baro bajo kerel.

– Anglunovar kodo phendas, Barbara, hoj o kikidykeripe inke vi lashed shaj si le manushenge, thaj...?

– Nasvalyipe shaj kerdyolas...

– Atunchi o lashipe shaj kerdyol nasulipe?

– O krujalipe kerel kado. O krujalipe butfali dyelura kerel ande amaro trajo. Mashkar le sakodyasesko pinzharipe thaj o kikidykeripe si zuralo kapchipe si.

– Kaj le butfali kikidykeripe chi trubun traum?

– Nichi. O maripe naj kesavi bari trauma, sar o korrikoripe, so nashtig bushol trauma. Pale kathar o korkoripe shaj si kikidykeripe. Kodol manusha, kas si kikidykeripe nashtig si korrikoro...

– Kadal vorbi kesave-j, sar te amenge romenge phenesas.

– Chi katyaravtu...

– Me kade gindij, amen romen majfeder si kikidykeripe kathar bi-butyakipe, bisityardipe, chorripe, bikrisipe thaj but zhanos te phenav inke... Le roma andej luma krrkoro trajon, na kethane le gazhenca, pale von chi kamen te trajon kade...

– Ova, ova! Hatyaravtu aba! Tu na numa pel manusha gindyisares, te pel nipura. Kado zurales interesno-j. Donosarav le romane nipoško o sastype thaj vi kodolenge, kastar o kikidykeripe hutyle. Kon shaj si roma, so majnasul-i, sar ta chi avenas roma...

Szécsi Magda
Fordította:
Géczy József

Hegedűs Sándor

Sárközi László: *Csikágó*

Chicago az USA-ban, (Illinois államban), a Michigan-tó partján

emelkedett – az elővárosaival együtt – közel hétmillió lakosú világváros. Jelentős ipari és kereskedelmi központ. Amikor megkezdődött a budapesti Terézváros – ma az Erzsébetvároshoz tartozó – külső részén, a Thököly út, Dózsa György út, Damjanich utca, Rottenbiller utca által határolt terület bérházakkal történő beépítése, az átgondolt tervezéséért és viharos iramú fejlődésért kapta a megtisztelő Csikágó nevet. (Így íródott s íródik is máig: csével, ká-val és ékezetekkel.) Ama bizonyos amerikai Chicago után, az egymást keresztező – a rajzasztalon derékszögvonalszók mentén meghúzott – egyenes utcák s a liliputi felhőkarcolók hívták elő a képzelet- és névtársítást. Amikor azonban a tengerentúli metropolis a bűn központja lett, amidőn *Al Capone* és gengszterei

uralták az ottani utcákat, kérdőjelezték meg a jogrendet, a Keleti pályaudvar és a Garay téri piac környékét körbe ölelő övezet továbbra is őrizte a párhuzamot. A bűnelkövetési statisztikák szerint már a két világháború között ez a rész volt az Erzsébetváros – ha nem az egész Budapest – „legsötétebb része”. Ma is jellemzően a lecsúszott rétegek lakják.

Talán ezért is fedezte fel magának a legutóbbi években a szépirodalom. **Paládi Zolt** Kiskapitalista kalauzában így ír róla: „Szenilis nyugdíjasok, elhülyült alkoholisták, bamba elmebetegek, elhanyagolt külsejű lumpenek, esélytelen vidékiek, lerongyolódott értelmiségiek lakhelye. Vagy elhülyült nyugdíjasok, szenilis alkoholisták, elhanyagolt külsejű elmebetegek, bamba lumpenek, lerongyolódott vidékiek, esélytelen értelmiségiek végső nyughelye? Mindegy. A jelzők felcserélhetőek, csak a szerep állandó.” Tavaly két kötet is megjelent nyomtatásban, amelyik

e lakterület nevét választotta címül. **Békési Pál** gangregénye és **Sárközi László** verseskötete egyaránt a *Csikágó* feliratot viseli a borítóján.

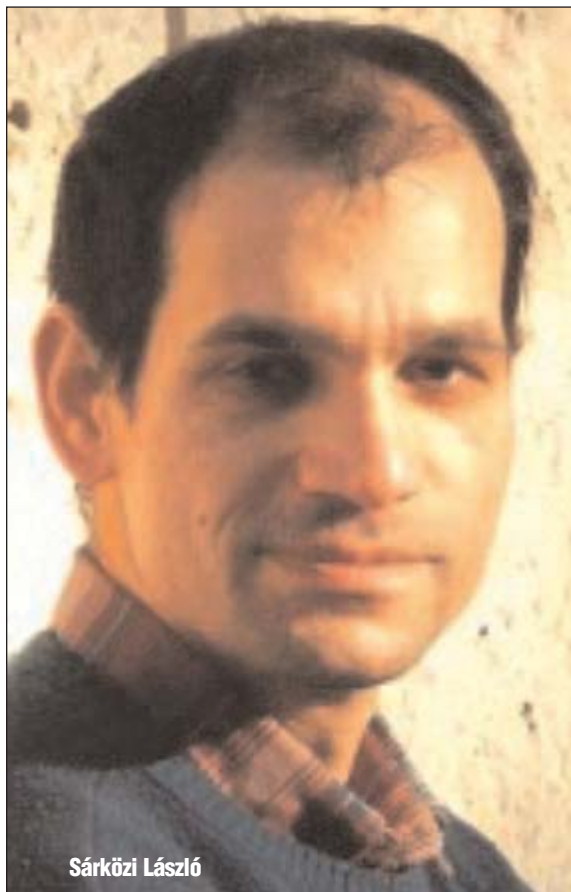
Mi most, természetesen az utóbbival foglalkozunk. Még mielőtt azonban bárkiben is felmerülne, nem tiszteletlenség-e az azonos címhez való ragaszkodás, le kell szögeznünk, Sárközinek a Mercator Stúdió által közzétett szonettciklusa javarészt már 2004-ben kész volt. Ennyi ideig tartott, míg kiadóra lett. A ciklus VII. sorszámú jelzett költeménye a *Fedél Nélkül* című folyóirat 2004/12. számában jelent meg, s rögvést a hónap versévé választották. Nem csak a nevezett újság és a vers kötődött a hajléktalanokhoz, hosszú-hosszú ideig maga a szerző is azok számát gyarapította, akik nem tudhatták, hol hajtják majd álomra a fejüket.

(Az I–XI. számú versek egyébként 2005-ben az *Ezredvég*ben is megjelentek.)

Sárközi László cigány családban látta meg a napvilágot 1969-ben. Nagyon korán, alig hathónaposan állami gondozásba került. Hatéves korától Abonyban tanult, a József Attila Nevelőotthonban nevelkedett. Szabadszálláson gépjárműszerelői szakmunkásvizsgát tett, majd sorkatonai szolgálata idején megkezdte a középiskolai tanulmányait is a szentendrei Móricz Zsigmond Gimnázium levelező tagozatán. 1991-ben érettségizett. Ezt követően Budapesten volt gyermekfelügyelő, segédlovász és portás. 1997-től a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem levelező tagozatán tanult, s művelődésszervezőként szerzett főiskolai oklevelet. 1998-ban kapcsolódott be a Romaversitas programba, amelyben Faludy György, a tavaly szeptemberben, 96 éves korában elhunyt költő vette a hóna alá, lett a mentora. A Soros Alapítvány tanulmányi, majd alkotói ösztöndíjakkal is támogatta. 2003-tól a Roma Sajtóközpont munkatársa volt. Verseit a *Phralipe*, az *Ezredvég*, a *Fedél Nélkül*, a *Lyukasóra*, a *Muravidék* és *Kaláka* közölte.

Sárközi László azon költők közé tartozik, akik a mesterségbeli műgondot, a költői gondolat klasszikus versformákba csiszolásán, aprólékosan meghatározott szabályokhoz igazodva igyekeznek valóra váltani. Kiváló, de veszélyes iskola is ez. A formai tökélyvel való küzdelemben nem egy kirobbanó tehetség maradt alul, s lett beválatlan költői ígéretté. Az is igaz, hogy a mindent elárasztó szabadvers korszakában különösen sokan igyekeztek visszanyúlni ahhoz a szövethozzá, ami a lírát költészetté lobogtatta. (**Robert Forst** amerikai költő szerint, a szabadverset író poéták olyanok, mintha háló nélkül játszanának teniszt.)

Sárközi ragaszkodik a kötöttségekhez, a hálókhoz. Kezdetben a japán klasszikus versformában írt alkotásai, a haikuk, majd szonettjei, szonettkoszorú hozták meg számára a közismertséget. Költeményei gazdagították a *Kötéltánc* és az *Alkonyzóna* (2004.) antológiát. Újabban az Irodalmi Rádió egyik állandó szerzőjeként is rendszeresen jelen van a hazai költészetben.

Sárközi László

A Nagy Lajos Irodalmi és Művészeti Társaság tagja. Első önálló kötetével (Belső világ) 2001-ben jelentkezett. Legutóbbi verseskötete, a Dedikáció az örökkévalóságnak 2005-ben jött le a nyomdagépekről.

Amikor első könyvét jegyzeteltem végig, be kell vallanom, sokszor bosszankodtam. Az időmértékkel folytatott ádáz – bár kétségtelenül sikeres – küzdelemben sikerült jó néhány nagyszerű verset megalkotnia, ám sajnos sok volt a rövid és hosszú szótagok elvárt rendjének kerekébe tört gondolat. Akadt (szerencsére csak egy) olyan is, amelyik már elviselhetetlenné lett, megbocsáthatatlanul fárasztóvá koptatta a mondanivalót. Az ottani versekben megidézt Diogenész, Damoklész, a múzsák, Odüsszeusz, Pandora és Szólón nélkül is el kell hinnünk nagyfokú műveltségét, a régi mitológiai és ókori történelmi alakok (de fáj leírni!), ahogyan az időmértékes versek sem adnak a mai olvasók érzelmi vagy szépirodalmi többletet, sokuknak nehezítik a befogadást, többükkel letetetik a könyvet. Sárközi szavaival szólva: „szimatoló, kalapos kritikusként, szavakon lovagló tipikus matadorként, mégsem” kívántam megbántani, hisz versein átsütött az érzékenység, a sérülékenység épp úgy, mint valami végtelennek tűnő – legerősebben eddig néhai **Rácz Lajos**unknál megtapasztalt – tisztesség is. Kikerestem ugyan az Ida regényéből **Gárdonyi** sorait, hogy feladjam neki baráti figyelmeztetésül, de aztán félretettem. „Majd a következő köteténél, ha még szükséges lesz” – írtam jegyzetem láblécére emlékeztetőül. („Ha **Berzsenyi**nek csak egyetlen igazi magyar professzora is van, aki ledörög a katedréről: – Pokolba már egyszer azokat a fene görög s római isteneket, nimfákat és múzsákat! Mi közünk nekünk a görögökkel és rómaiakkal! A görögök és rómaiak fantáziájának avas rongyaival! Kacatba való! – akkor Berzsenyiből olyan nemzeti költőnk vált volna, hogy ahhoz foghatót nem szült ez a földteke.”)

Nos, örömmel látom, hogy Sárközi László átlépte a szellemi vízválasztót, s új sodorban halad. A Csikágó negyvennégy szonettje önállóan is – együtt meg különösen – a legremekebb költői alkotások közé tartoznak. Miként ha **Dante** Poklát járnánk bugyorról bugyorra. A munkátlanná váltak idő- és

erkölcsoktató világa – ahogy **József Attila** mondta –, a város érdes része, az ott élők kilátástalan világa dereng fel a fegyelmezett tizennégy soros költeményekből. A salétromos falak, a sárleves utcák, a mindent átható doh- és vizeletszag, a „zajkba zárt magány”, de a fölhorgadó rasszizmus és a visszavisszatérő villamoscsikorgás mintegy keretbe foglalják a városrészben lakók életét. Sárközi sorra mutatja fel a rendszerint észre sem vett emberi sorsokat. (Az elfordított fejek taktikája miatt nem elég a lelkiismeretek megnyugtatóására.)

Sárközi találkozott bennünket a hiábavalóság és jelentéktelenség ellen szóró palackokkal önmagáról valamilyen emlékjelet állító kamasszal; a tekintetével már más galaxisokat fűrészrózongos hacukájú, elvásott cipőjű öregasszonnyal; a kofák üzte, önmagát olcsón áruló, félelemmel teli szomorúságlánnyal; a jobb híján, az erkélyükön nyaralók füledt nyomoráról. Több versében is szembesülhetünk a nyomorultak nyomorultjaival: a csonka koldusokkal, a kukabúvár éhenkórászokkal, a mások hulladékba vetett ruhadarabjainak új és boldog viselőivel – a nem önszántukból ég alatt hálók seregével.

Fontos jelentés az „alig kamasz lány” kábítószerekhez fordulásáról, a kocsmajátó előtt tarháló kortársáról, valamint a nyakában „Dolgozni akarok!” felirattal tébláboló értelmiségiről szóló vers is. Költői belülrítást kapunk (a körülírás ellentétének szánom) az öltözetükkel és hajviseletükkel, vagy harsogó zenéikkel lázadókról, a kocsmába hurcolt kilátástalanságtól, a nincstelenek utolsó forintjait és reményeit is elnyelő játékgépek áldozatairól. Az ügyeskedő büfés, a kiflicsücsökkel focizó fiúk, a lerészegedve hazabotorkáló, mozgalmi dalokat gajdoló kéregető; a népkönyhai sorálló, a vad tehetetlenségében ordítóza romboló férfi – mind jól felismerhető helyi idolk. Ahogyan az „ittthon van, de hontalan” kínai kiskereskedő; a pénztelenség miatt a kiválasztott céklák egy részéről is lemondani kénytelen, a kutyákkal közös falatokra ítélt, de egy mást mégis örömmel karoló öreg házaspár; a rendőri igazoltatás után széthajított iratait négykézláb szedegető állampolgár is ugyanannak a valóságnak a talapkövei. Igen magas, költői

hőfokon ábrázolt szomorú valóság részesei. Tisztességgel nem tagadható az autóbusszon egy kismama aranyláncát letépő, s azzal elszelelő roma fiú léte sem. Különösen, hogy a költő a tette nyomán felparázsló cigányellenes gyűlölet szemtanúja, s szégyenkezésre, leszállásra késztetett áldozata is egyben.

Gyönyörű jelképi erővel bír a XII. sorszám alatt közölt vers sörösdoboztánc. A szél felkapja, sodorja, falhoz csapja, ringatja, kergeti, űzi. Nincs súlya, nincs ereje. Ellenállás nélküli elszenvédője, játékszere a sorsnak.

Aki ilyen önmagáért szóló példázatra lel, s van ereje láttatni és megse magyarázni... Aki saját optikáján keresztül másokkal is ennyiféle módon képes láttatni a nap ezernyi arcát („Zuhognak a súlyos napsugarak”, „arcra szórt hamu a napsugár”, „Őszi barackszín kimonót hordoz a nap, rubinvörös, hosszú uszályal”, „A nap aranya tócsákba szökik” – rendelkezik a teljes alkotói fegyverkészlettel. „...Nadrágja szárán patak fakad” – aki ilyen szépen tudja leírni azt az iszonyatot, amely már az elálatiasulás háttérvidékére esik, biztos lehet abban, hogy igazi költővé érett. „Szavakon lovagló kritikusként” mégsem hagyhatom szó nélkül, hogy még mindig lelni néhány – bár a korábbiaknál örvendetesen kevesebb – stílusidegen kifejezést a verssorok között (ezúttal a rivalizál, silabizál, vacillálhat akadt fenn a rostán). Érdemes lenne erre is jobban figyelni.

Sárközi László Csikágója eddigi életpályája legjobb, legegységesebb versciklusa. Valószínűleg a legnagyobb hatású is, hiszen a kötet kéziratát a szerző engedélyével elhelyezték a Magyar Elektromos Könyvtárban, így az Sacramentótól Vlagyivosztokig, Stockholmtól Fokföldre minden magyar ajkú olvasó számára ingyenesen elérhető a világhálón.

* * *

(A „Csikágó” a

<http://mek.oszk.hu/04200/04269/index.phtml> internetcímről olvasható.

Időközben

a „Dedikáció az örökkévalóságnak” is felkerült a MEK-re.

Azt a

<http://mek.oszk.hu/04200/04270/index.phtml> címen lehet megnyitni.)

„A munkásoké mindig csak a jövő volt, sosem a jelen...”

Lepusztult lakótelep, falfirka falfirka hátán, elolvadt szemetes kuka, kibelezett autók, szeméthegey, rosszul öltözött emberek, letépett postaládák, kutyapiszok a lépcsőházban, tojásrántotta és hűgyszag, rácsok az ajtókon, nemzetiszínű magyar zászló a szemétdobó előtt a földön. Felveszem, és a falhoz támasztom. Sok hasonló épületben jártam már munkám során, de nem tudom megszokni ezt a haldokolvaélést, ezt a mérhetetlen pusztulást, amiben csak azok képesek kibírni, akik végleg feladták, akiknek már minden mindegy. Itt él Kovács Emil is, a volt cipőgyári munkás harmadmagával. A lakás 45 négyzetméteres, mozdulni sem lehet az öreg bútoroktól, és a szobákban kihúzott kötélén száradó ruháktól. De száradó ruhákkal van tele a parányi konyha és a fürdőszoba is. A konyhába beszorított heverőn alszik Emil bácsi nagybeteg felesége, de nem ébred fel arra, hogy kipakolják mellette az alapítványi szeretetsomagot, ami egy hónapra elegendő tartós élelmiszerekkel van tele. Valahogy úgy szégyellem magam, és menekülnék, de ettől a menekülési vágytól még kényelmetlenebbül érzem magam. Dühös vagyok... Dühös vagyok a szegénységre! Dühös a csomagra, hogy nem egy egész élelmiszer boltot rejt, ami elegendő lehetne, míg élnek. És magamban azon fohászkodom, hogy jaj, csak meg ne köszönjék, de megköszönik, mert a szegények mindent megköszönnek, csak nekik nem köszönnek meg soha semmit. „Milyen nyugalom árad magából.” – jegyzi meg Emil bácsi ekkor, és én nevetni kezdek, nehogy sírva fakadjak. A törékeny kis öregember velem nevet, a lánya csodálkozva néz ránk, megigazítja ősz hajában a fekete csatot és elmosolyodik ő is...

Nem hittem volna, hogy megélem a 75. évemet, mert nálunk a családban nem volt szokás a hosszú élet. Kit betegség vitt el korán, kit meg a háború. Én a legkisebb gyerek voltam a családban, nem hitték volna, hogy anyám még szülni fog, de meglettem. Itt lakott Pesten minden rokon, anyámék is Pesten születtek. Volt egy téglaház, volt vagy háromemeletes, közel a vágóhidhoz, úgy hívták,

hogy plumberger ház, ahol csak szegények laktak, mert olcsó volt a bére. A zsidó tulajdonosnak sok háza volt. Hát, abba születtem. Apám bőrmunkás volt a Wolfner gyárban, de először csak kifutó fiú volt, már 13 évesen dolgoznia kellett. Nem voltunk mi se muzsikusz, se oláh cigányok, mert mi munkás cigányok voltunk, amolyan gyárfiúk, prolicigányok, akik belenőttek az olaj meg a bőrszagba, a gépekbe.

Dehogyan tudunk mi hegedülni! A tűzőgép katonagója volt a muzsika az én anyámnak, mert, hogy ő is odakerült Wolfnerékhez, hisz mind odakerültünk a báró gyárába, csak én nem, mert mire én munkás lettem, addigra Duna cipőgyárnak hívták már, a felszabadulás után. Volt nekem három testvérem, a legidősebbet 1944-ben elvitték leventének, és sose jött többé vissza. A két lány is vagy 10–15 évvel volt

öregebb nálam, hát dolgoztak, mint a többi gyári lány.

Lágerbe? Minket nem vittek lágerbe. A háború alatt apám a gyári raktárban volt, anyámék azok valami csapágyakat szereltek, de nem tudta mihez, és a bőrmunkákra vidéki asszonyokat rendeltek fel Pestre, aztán a bombázások alatt telibe kapta a gyár az „áldást”. Anyám mondta, hogy 10–20 asszony ott halt meg, volt akinek leszakadt a

feje, a lába a légnyomástól, benne 20 évig repeszek voltak, míg csak élt. De azért apámmal és a testvéreimmel együtt ott voltak a magyar munkásokkal, és valóságosan a két kezükkel kaparták ki a romok alól a gépeket és a halottakat. Ott a bajban nem volt cigányozás, csak az államosítás után, hogy az egyik nővérem tanulni akart volna a cipőipari technikumba, mert a Rózsika az mindig tanult, de a gyári nőbizottság elnöke nem javasolta, és azt találta mondani, hogy a cigány lányok korán gyereket szülnek, szüljön inkább a Rózsika is. Akkor még a gyárnak szovjet parancsnoka volt, és a Rózsika panaszt tett. Leváltották a nőbizottság elnökét, és az új elnök javasolta a tanulásra, még se lett technikus a Rózsika, mert elment az orosszal, hát ott lett feleség.

A másik nővérem 1965-ben ment férjhez, egy magyar munkáshoz, és leköltöztek Kazincbarcikára. Akkoriban sokan odamentek. Minta város volt. Építkezések folytak. Úgy mondták, hogy szocialista város. Ott voltak a legmodernebb gyárak, hát munka az volt akkoriban. A **Kádár** alatt volt munka. A munkásoké mindig csak a jövő volt, sosem a jelen, de azok legalább nem hagytak éhen döglenni se cigányt, se magyart, és lehetett

tanulni. Én először be-tanított munkás voltam, aztán 10 év múlva szakszervezeti ajánlásra művezető lettem, de levelezőn el kellett végeznem Rózsika álmát, a cipőipari technikumot. Elvégeztem. 44 évet ledolgoztam melósként. Nyaranta el tudtunk menni, üdülni a családdal, mert, hogy a gyárból nősültem, a fele-ségem is tűzőnő volt, mint az anyám. Szület-tett 4 gyerekünk, azok is munkások lettek. Csa-ládjuk van, csak a Ma-rika van velünk, hogy megőzvegyült. Ő a tá-maszunk. Le van rok-kantosítva, 52 éves ko-rára tönkretette a mun-ka. Mi többet kibírtunk annak idején, de azt nem tudom, hogyan bír-tuk ki. 44 év munka után olyan kevés a nyugdíjam, hogy szí-vem szerint visszakül-deném a magyar állam-nak azzal, hogy **Kovács Emil** ennél jóval többet ér, de persze átveszem a nyugdíjat, mert jár ne-kem, csak hát semmire nem elég. 145 ezer fo-rintból élünk mi hár-man, ebből a rezszi na-gyot kiharap, alig jut az életre a maradékból, pe-dig az önkormányzat is ad némi támogatást.

Most a fűtéshez kértük a papírt, hogy segítse-nek. Ha tudom, hogy így kell élnem öregsé-gemre, hát fellógattam volna magam. Azt hit-tem, nyugodt öregsé-gem lesz, de a lakótelep nem öregeknek való, itt

nincs nyugalom csak baj, és drágaság. Nem voltam én kommunista, de hittem abban, hogy jó lesz a népnek, amit Kádár beszél, mert a két szememmel láttam, hogy jobb lett. A rend-szerváltozás? Azt se tudtam mit jelent, aztán látom már, hogy mit jelent. Az a világ van, mint a **Wolfner báró** idejében. Nem volt az jó világ! Most nagy gaz-dagságok vannak, és nagy szegénységek van-nak. A munkásnak ez nem jó. Most is hallom ám a televízióban, hogy sok száz munkás lesz munka nélkül, de jön befelé az olcsó munkás az országba. Ha a saját kölykőm éhes, először azt etetem meg, és ha marad, azt adom csak oda a más kölykének, hogy az se pusztuljon éhen! Nem vagyok mi-niszter, de ennyit min-den melós tud, csak a miniszterelnök nem tud-já, pedig azt mondják, hogy az ő anyja is mun-kás volt. Hát, lehet, hogy ez csak szóbeszéd, mert egy munkásnak a gyereke az jót akar a proliknak, hiszen tudja, milyen életük van. Ez a **Gyurcsány** ezt nem tud-já. Én tudom, én mun-kás voltam világéle-temben! Hajnalba kel-tem, húztam az igát szakadásig. Az egész családom így élte le az egész életét. Mi otthon voltunk az ostrom után, a két kezünkkel építettük fel a romok-ból Budapestet, gye-

reként kétembernyi talicskán toltam a tör-meléket.

Lehúztuk a 8 órát vagy a 10 órát a gyár-ban, aztán mentünk vá-rost takarítani, építeni 56-ban a forradalomkor is. A cigány munkások rakták rendbe Buda-pestet, és sose köszönte meg senki. Ha romok-ban áll Budapest, rögtön kellenek a cigányme-lósok, ha rend van, ak-kor meg a fal mellett kell járnunk. Így volt ez mindig! Biztonságban csak a gyárban éreztem magam a gépek mellett. Ott tudtam, hogy mi a dolgom. Az utcán már csak egy cigány voltam. De akkor is azt mon-dom, hogy a Kádár alatt volt munka. És ezt nem lehet elfelejteni kislány-ka, csak ha munkája lesz a melósnak. Én már csak döglődök itt, tüdő-rákunk van mind a ket-tőnknek, felére fogy-tunk. Az orvos azt mondta nekem, ha van 3–4 hónapom, akkor örülhetek, de az asz-szony bármikor meg-halhat, és nem akar kór-házba menni. Munkás asszony ez, itthon akar meghalni, nem az urak között, meg hát én is a magamfajta között aka-rom lehunyni a sze-mem. Szegénységbe születtem, szegénység-be halok meg. Nem vá-rok már semmit az élet-től. Én nem kúrtam el semmit, megtettem, amit tudtam! A Feri elkúrta, de hát lelke rajta...

„Álu lukroj, tot csár sé o fi o foszt, nu áje sé ăj áku...”

Käs j déj uríc, fálu äsz firilit, edényurj în sé äj gunoju äsz ársz, kári zdrubít, gyál dā gunoj, aminy în urít înbrákát, ládurje dā kárcsijé rupt, kākát dā kinyé pā pjātrā, aā fript sā mirosz dā pisát, rácsurj pā usā, zászlou pā pāmînt. Ja szusz, puj lāngā fál. Pā mult lok ám umblát má, pānt-ru lukrum, dá nu pot szā szuktuljész kusztu, káré áfelá äj ká álu morci, pusztuságu há máré, în káré csár éje pacsé szā kuscsé, sinyé má nu áré dāgînd ált, lu sinyé má ásá äj bun kum äj. Áise kusztā sā Kovács Emil – sinyé o lukrát ákulo hungyé fásé cipiljisi – triins. Kászā äj dā 45 négyzetméter, nyis szā miskāny nu pucsény dā szikrényurj bāfirny, sā dā szfará sé äj firjít áfārā în szobā, hungyé szā uszkā caljije. Dā dā uszkát caljé äj pljinā sā kunyhábā mikā, sā szobā áje hungyé szā szkāldā. În kunyhábā äj pusz on pát, pā káré szā kulkā cigánkā bicságā álu Emil bāfirny, sā nu szā szkalā szusz nyis pā áje, kînd lāngā je szkacsé áfārā dā în pak, sé or kápātát dā mînkáré, sé dāsztulā o fi pā o lunā. Kumvā ásā rusînā ám, sā ás fuzsi dā áise, dá dā áztā sé áku gāngyész, māj bényé, māj máré rusînā ám. Sudā ám... Sudā mij pā szārāsijé! Mij sudā pā pak, kā nu äj în je o tatā boltā, kit dāsztulā l-ár fi pā o tatā kuszt. Jo în gînd pā áje māj rog, kit szā nu māj mulcuvász, dá māj mulcuvészé, dá szārásé ákár sé, sā tot mulcuvészé, csár lu jé nu mulcuvészé nyime, nyimikā. „Sé putuljálā vinyé dā în csinyé.” – zîsé Emil bāfirny jo átunse ám rîsz o máré, csár dāje, kit szā nu szā plîng. Bāfirnysku ku minyé rîgyé, fátáj ku mirát szā ujtā pā noj, äs gyirezse în pāruj alb, satu nyégru, dāpā áje sā je zîmbesché...

Nu ám gāngyit, kit oj kusztā pînā lá 75 ej, kā lá noj nu o foszt ásá kit átítá árfi kusztát. O foszt pā sinyé bicsisugu o dusz, o foszt pā sinyé bātálá máré. Jo ám foszt hāl māj mik kupil, nu árfi în krāgyit nyime, kit māmā o nascsé māj on kupil, dá ám ánuszkut. Áise or sázut toc nyámunyi în Pest, sā māmā áise o ánuszkut, în Pest. O foszt o kászā dā pjātrā, o foszt darā sā dā tri emelet dā nált, nu dā

párcsé dā ákulo hungyé tájé áloturje, ásá o csimá: plumberger kászā, hungyé csár szārásj sāgye, kā farcsé lesznyik o foszt, álu gázdā dā zsidó mulc käs j áve, nápu întrā áje ám ánuszkut jo. Tātā dā vin lukroj o foszt lá Wolf, dá kánti áfelá fisor o foszt, káré dāgye fugá hungyé gogyé má dā 13 ej o trābujit szā lukré. Nu ány foszt noj nyis dā lutás, nyis dā oláh siljéd, noj tot dā lukroj ány foszt, dá gyár, sinyé ány kusztát în uloj în mirosz

dā peljé, întri kárurj. Daeskā scsiny noj szā lutány! Álu gépurje glāju o foszt lucsálá lá noj, lá māmā kā sā je o kirilit lá Wolfner, kā dānu toc ákulo ány kirilit în gyáru lu báró, csár jo nu, kā pākînd ám foszt dā lukroj, pā átunse má ásá o csimá pā gyáru áztā, kit Duna cipőgyár, dāpā szlubuzálá máré. Ám ávut on frácsé sā doj szorā, pā frácsém în 1944 or dusza dā levante, dá dā ákulo nu o vinyit innāpo. Fecsilje ku 10–15 ej

or foszt māj bāfirnyé dā-kit jo, dānu jé lukrá kum sā álc fecsé.

În lāger? Pā noj nu ny-or dusz în lāger. În dobā dā bātálá máré, tātā o lukrát în gyári raktár, māmā mágā sévá csapágy fāse, dá nu scsije nyime kit dā sé trābujé o lá sé, dá sā dā-n ált lok or csimát szusz în Pest cīgánsj szā fākā lukru dā peljé, sā kînd or bom-bázît, sā gyáru o kápātát unu dā-n jé. Māmā zîse, kit 10–20 cīgánkā ákulo o murit, o foszt lu sinyé

sz-o rupt zszosz kápu, pisoru. În je dă 20 ej or foszt repeszurje, kit numă o kusztát. Dă dăje ku tătă sã ku szorãljem unápãlt, ákulo or foszt ku ungur lukroj sã ánume kã ku doj mînyilje or szkosz áfãrã dă în duburãlã pã gépurje sã morcilje. Ákulo în bájú márë nu o foszt szã zíkã: bájás, csár dăpã áje, kînd áloму o lata lá jãl pã gyáru, átunse szorãme árfi ávut dăgînd szã învãcã în iskulã hungyë învãcã szã fãkã cipiljis, kã Rozá tot szã învãcã o ávut dăgînd, dă cîgãnsi dă în gyár nu or lãszãta, sã áje o zîsz, kit fecsilje dă bájás repë nascsé kupij, máj bényë sã Rozá szã nascsé. Átunse inkã lu gyár on urosz o purunsit, sã Rozá o mérsz lá jãl szã zíkã kum o pãcît. O lata purunsnoku zszosz pã cîgãnkã áje, sã ált o puszt în lokuj, áje má o lãszãta szã mergã în iskulã, dă nyis ásã nu o szfãrsîta pã iskulã, kã sz-o dusz ku uroszu, ákulo o foszt cîgãnkáj.

Hájlantã szorãme în 1965 sz-o înmãritát, o mérsz lá on ungur lukroj sã or fuzsit în Kazincbarcika. În dobã áje mulc or fuszit átkulo. Farcse bun szát márë o foszt. Mult kãs fãse în dobã áje. Ásã zîse, kit szocialista szát márë. Ákulo às sz re há máj buny gyárurj, o foszt lukru dãsztul ákulo. Dãsztup **Kádár** o foszt lukru. Álu lukroj tot csár sé o fi o foszt, nyis kînd nu áje sé áku ãj, dă jë nu or lãszát szã dugljãszkã om dã famé nyis pã

bájás, nyis pã ungur, sã sinyë áve dăgînd pucse szã învãcã. Jo kãnti áfelã lukroj ám foszt, pã sinyë álcî o învãcãt în lontru, dăpã áje pã 10 ej m-or fãkut dă mûvezetõ, dă o trãbujit szã fãk iskulã áje pã kárë Rozá o ávut dăgînd, pã cipõipari technikum. Ám szfãrsît. Ám lukrát, ám foszt 44 ej dă lukroj. Vãrã dã vãrã ány putut szã mirzsény hungyivã pã szubudság ku siljédum, kã dã în gyár mã ám lat cîgãnkã, sã je áje fãse sé mãmame. Ny-o nãszkut 4 kupij, sã jë lukroj or foszt. Sã jë árë siljéd, csár Mirá ãj ku noj, kã j-o murit bãrbátuj. Je nyë ázsutã. Áku ãj dă 52 ej dã má nu pacsé szã lukrã, dã bicsisugus, o mãnkáta lukru. Noj máj mult ány birijit áfãrã kînvã, dã nu scsu kum. Dăpã 44 ej dă lukru ásã pucîn mij bãnyi, kit máj bényë ás mîná înnãpoj flurinciljem lu áloму sã ás zîsé sã áje, kit **Kovács Emil** dã átítã máj mult ár trãbujit szã kãpicsé, dă dăje dãnu ãl ápu k pã bãnyi, kã ãm umblã, dã dãnu nu ãj dãsztulã pã nyimikã. Dã în 145 ezãré dã flurinc kusztãny triins, mult merzsé pã kãszã, dãbe rîmînyë sévã pã kuszt, mágã sã dãlã ònkormãnyzat kãpãtãny o cãrã.

Áku ány sirut pipãros lá fok, kit szã nyë ázsucsé. Dãkã ásfî scsut, kã ásã o trãbujit szã kuszt pã bãtãrnyijëm, m-ásfî szpãnzurát szusz. Ásã ám gãngyit, kit putuljit bãtãrnyijë oj áve, dă

kumpãnye áztã dã kãs márë, nu ãj pã voje lu bãtîrny, áise nujë hugoj, csár szkumpemë. Nu ám foszt jo kommunistã, dã înkrigyem în áje szfãt, kit máj bényë o fi lu lume, sé Kádár o zîsz, kã ku doj ocsim vigyem, kit máj bényë ãj. Rendszerãltózás? Nyis áje nu scsijem sé ãj szfãtu áztã, nu prisipem, áku vãd sé ãj. Áje lumé ãj sé o foszt în dobã lu **Wolfner** báró. Nu o foszt áje bunã lumé. Áku márë gãzdãsijë jescsé, sã márë szãrãsijë jescsé. Lu lukroj áztã nu ãj bun. Jo áhud ám sã áku dã în tivi, kit mulcîns or rãmãnye fãrdã lukru, sã vinyë în lontru há máj lesznyik lukroj dã în ált lumé. Dãkã lu siljédum famé árë, átunse kãnti lu jë da szã mãnînsé, sã dãkã o rãmãsz átunse da lu ált, kit nyis eje szã nu maré dã famé. Nu misz miniszter, dã átítã totu lukroj scsijë, mágã áje zîsé kit sã álu j mumãszã lukrajë o foszt. Pacsé fi kã áztã csár o vorbã ãj sã misunyescsé, dã ásã gãngyëszk, kit álu lukroj kupij scsijë kit bényë trãbujë szã fãkã lu lukroj, kã scsijë séfel kuszt árë. Jãl omu hãl máj márë, áztã nu scsijë. Jo scsu, jo lukroj ám foszt în tatã kusztum. Dăpã mézu nopci mã ám szkulát, sã lukrãm kã kálu. Ásã or kusztát sã siljédum în tatã kusztus. Noj ákãszã ány foszt dăpã bãtãlã márë, ku daã mînyiljeny ány fãkuta jãrã dã-n duburãlã pã Budapest, inkã kupilás ám foszt

kînd ku taliskã purtãm zdrubálã.

Ány lukrát 8 sász o 10 sász în gyár, dăpã áje ány mérsz pã uljicã szã fãsény rînd sã kãs sã în 56. Bájási dã lukroj or puszt în rînd pã Budapest, dă nyime nu nyo mulcuvit pãntu áztã, nyis o dátã. Dãkã duburãtã ãj Budapest, átunse trãbujescsé bájási, dã dãkã rînd ãj átunse csár lãngã fãl pucsény szã mirzsény. Ásã o foszt áztã tot. În hugoj csár în gyár mã ám szîmcît, lãngã gépurje. Ákulo scsijem sé ãj lukrum. Pã uljicã csár on bájás ám foszt. Dã sã átunse áje zík, kit dãsztup Kádár o foszt lukru. Sã áztã nu pacsé om szã mujcsé, fãtuska, csár dãkã lukru o áve lukroju. Jo mã áku csár mã dugljësz, kicsis duins rãk ávény dã plîmîn, pã zsumãtãcsé nyë ány mîrsuvit. Doktoru áje o zîsz dãkã ám 3-4 lunã átunse pot szã fju fãlosz, dã cîgãnkãm ákãr kînd pacsé szã maré, dã nu árë dăgînd szã mergã în kãszã, hungyë às bi-csészî. Cîgãnkã dã lukrajë ãj je, ákãszã árë dăgînd szã maré, nu întri aminy, sã dãnu sã jo ásã ás áve dăgînd szã mor, kit întri ámé szã fju. În szãrãsijë ám înuszkut, sã în szãrãsijë oj muri. Nu scsãpt jo mã nyimikã dãlã kuszt. Jo nu ál ám fucsit nyimikã, ám fãkut sé ám putut, sé ám scsut! Ferku lo o fucsit, szuflyitu szã fijë pã je...

**Fordította:
Varga Ilona**

A tavaly szeptemberben – **Pap István** nyelvészprofesszoráról közölt – emlékezésünk akként zárult, hogy megemlégettük: rajta kívül is akadtak még kiemelkedő cigány származású tudósaink.

Egyikük, Suki Béla, negyed százada, 1982. január 2-án, hunyt el.

Suki Béla 1930. január 22-én muzsikus cigány családba született, a jeles zenészdinasztia oldalági sarjaként Bács-Kiskun megyei Szabadszálláson. Három testvére volt. Édesapja a közeli Izsákon volt népszerű prímás. Noha fiatalon elhunyt, fiának a kimagasló tanulmányi eredményei egyenes utat nyitottak a felsőoktatásig. Sokan pártolták, segítették a tehetséges fiút. 1954-ben a szegedi József Attila Tudományegyetemen szerzett szinkritűnő, történelem szakos tanári diplomát. 1954-től 1956-ig a hőmezővásárhelyi Pártiskola tanára volt.

Egykori jó barátja és munkatársa, **Veress Miklós** 1996-ban így emlékezett erre a döntésére (Sorsszimfónia – egy hegedűre): „...amikor vörös diplomával elvégezte az egyetemet, bekerülhetett volna a filozófia tanszékre is, de volt más lehetőség: ha vállalja a vásárhelyi pártiskola igazgatóhelyettesi állását, kap egy akkora lakást, melybe a rendes kis izsáki, de mégiscsak izsáki egy-szobásból a vágyak városába [Szegedre] telepítheti a családját. Ravasz csapda volt ám ez is. Ki ne tudta volna, hogy ilyenkor az ember, aki sorsközösséget vállalt testvéreivel, előzvegyült anyjával, nem választhat mást, csak az utóbbit, még akkor is, ha ezért aztán karrieristának tartják, holott, ha van betyárbecsület, akkor ez

Suki Béla

meg a cigány becsület dolga”.

1956-ban nem fordult szembe a forradalommal, s mindössze ennyi is elég volt, hogy a volt pártmunkás előbb egy börtöncellában, utóbb pedig állás nélkül találja magát. 1957-ben diákotthoni nevelőtanárként működött, majd elbocsátása után segédmunkás lett (a tanári engedélyét bevonták). A nehéz időszakot az apai hegedűvel vészeltte át. Esküvőjén, torokon, mulatságokon muzsikált. 1958 szeptemberében Kiskunfélegyházára került, ahol a Petőfi Sándor Gimnáziumban tanított történelmet. Szegeden a hatvanas évek elején az egyetem gyakorló gimnáziuma legendás tantestületet hozott létre. A tanári karba már nem lehetett egyszerűen bekerülni. Legtöbbször nem kezdőket szerződtettek, hanem különböző iskolákat kerestek fel, a kiszemeltet órát látogatták az ezzel megbízott pedagógusai. Az egész országból válogatták a tanárokat. Így került az iskolához többek között **Erdei Imre**, **Kakuszi László**, **Kürti János**, a **Kardos** házaspár és 1962-ben Suki Béla is. Hű is maradt kiválasztóihoz, a szegedi Ságvári Gimnázium tantestületéhez, amelynek két évtizeden keresztül, egészen a haláláig elismert és szeretett tagja volt.

Egykori tanítványa, **Mezősi Gábor**, a Szegedi Egyetem Természettudományi Karának dékánja így emlékezik ezekre az évekre: „Nagyon rossz gyerekek voltunk. Nagyon furcsa tanáraink voltak, de nagyon jó tanárok voltak. Aki már nem

él, de nagy hatással volt rám, az Suki Béla történelem tanár volt. Egzisztencializmusra, meg mindenféle filozófiai irányra tanított bennünket, ugyanakkor a kocsmaföldrajzban is nagyon jártas volt, és ez irányú tapasztalatait is megosztotta a gyerekekkel. Nagyon kellemes személyiség volt.”

Magyarországon, de a Moszkva vezette egész szocialista világrendszerben egyetlen egy filozófiát (világnézetet), az úgynevezett marxizmus-leninizmust kellett és lehetett nyilvánosan

hirdetni. Ugyanakkor világszerte más filozófiai irányzatok voltak irányadók. Ezek tanulmányozása azonban – részben a jelentős nyelvi korlátok, részben a tanulmányozásukkal és ismeretetésük miatt a hivatalos filozófia képviselőinek támadásai miatt – meglehetősen korlátozott, illetve kockázatos volt. Egy komoly bölcséleti művet lefordítani is csak az tudhat, aki a teljes filozófiai szakszókészlet birtokába kerül. Ilyen pedig igen kevés termett akkoriban.

Suki Béla az 1960-as években kezdett behatóan foglalkozni a francia egzisztencializmussal, eleinte **Sartre** munkáival. Ez a filozófiai,

majd a szépirodalomban, a színház- és filmművészetben is teret nyerő irányzat minden jelenséget az elkülönült személyiség szemzőgéből vizsgált. Alapvető témája az emberi létezés, a személyiség sorsa a modern világban, a hit és a hitetlenség, az élet értelmének megtalálása, az elidegenedés kérdésköre. Alapvetésük, hogy az egyén öncélú, s a közösség eszköz, amely biztosítja az őt alkotó egyes személyiségek anyagi létlehetőségét. Pusztán ez az állításuk – a többit már nem is említve – szöges ellentétben áll az idehaza akkoriban egyeduralkodó üdvrenddel, amely – legalábbis a kinyilvánított elvek szintjén – minden tekintetben a közösséget helyezte előtérbe.

Suki tehát igen ingoványos talajra lépett, amikor a filozófiának éppen ezt a kérdéskörét kezdte feszegetni. Nem volt elődje ebben, minden munkája újabb úttörés volt. Sokakat érdekelt az igazság erről az ideológiáról, amelyről persze korántsem lehetett mindent kimondani. 1969-ben jelent meg a dán **Sören Kierkegaard** írásaiból válogatott, Suki által nagyszerű bevezetővel és értelmező jegyzetekkel sűrűn ellátott könyve. Igazi tudományos szenzációnak számított értelmiségi körökben. (Suki maga példázta Kierkegaard egyik alaptételét, mely szerint „Kockázat nélkül nincs hit. A hit éppen az objektív bizonytalanság és a bensőség végtelen szenvedélye közti ellentmondás.”) 1976-ban, tovább folytatva a kutatásokat, a „**Martin Heidegger** filozófiájának alapkérdései” című munkájával aratott szakmai körökben is nagy sikert.

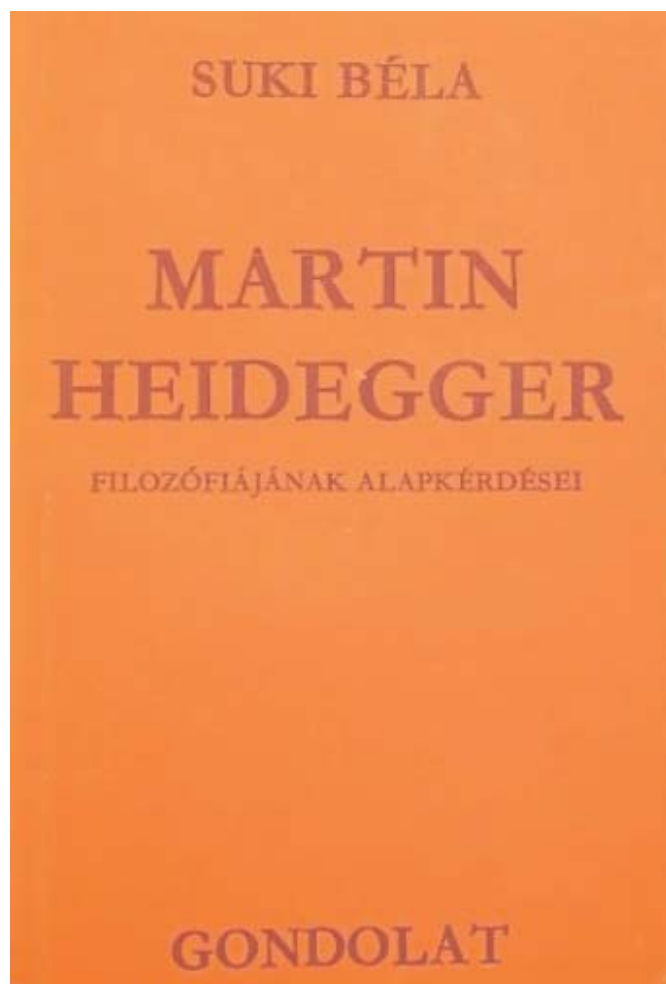
Döbbenetesen sok munkát végzett, az ember nem is érti, hogyan csinálhatta. Nap-

pal, teljes óraszámban a gimnáziumban tanított, késő délutántól pedig a dolgozók esti gimnáziumában. Valamikor, vélhetően a hétvégéken és éjjel (máskor mikor?) olvasott, fordított, jegyzetelt és szerkesztett. Mindenki úgy emlékezik azonban rá, hogy Szeged különböző kávézó- és borozóhelyein is rendszeresen megfordult, kiváló eszmecsereket, szócsatákat folytatott barátaival, ismerőseivel. Régi tanítványai is tudták, hogy mely időben, éppen hol találják. (Legtöbbször a Tiszavirág nevűben időzött.) „Régi és új tanítványai vették körül esténként. Vigyázta az ő sorukat is” – írta róla nekológijában **Kelemen János**. Szellemes társalgóként és vaslogikájú érvelőként emlegették. Törzshelyei voltak, ahol adott időben bárkivel szóba elegyedett, sőt – hogy ki ne menjen a gyakorlatból – időnként még hegedülésre, közös nótázásra is rábírta.

Petri Csathó Ferenc is megénekli őt a szegedi ifjúságát felidéző Béke tanszék című versében: „...nyagda székekkel asztalokkal / kinyit megint a Béke tanszék / bohémánya egy utcasarkon / primhegedűs és filozófus / a legelső székfoglalót Suki / Béluska mondja el a lét leggyötrőbb problémáiról / kortyolva közben óarany sörét...”

Mindezek mellett még az egyetemen is vezetett filozófiai kurzusokat.

Dr. Balogh Elemér az Alkotmánybíróság tagja, a mélyen vallásos szegedi jogászprofesszor azt írja, hogy maga is részt vett egy ilyen. „Egyetemista koromban nagyon megszerettem a filozófiát. A hivatalos filozófia, amit tanítottak nekünk – dialektikus materializmus, meg szocialista materializmus – annyira nem tudtak

lebilincselni, de olyan szerencsém volt, hogy egy ságváris tanár, Suki Béla, aki nagyon nagy filozófus volt, meghirdetett nálunk az egyetemen egy kurzust, ami annyira levett a lábunkról többünket, hogy onnantól egy életre elköteleződünk. Ezt azért említem, mert a bölcséleti irodalom sokat segített a hitem intellektuális elmélyítésében.”

A Valóságban, a Nagyvilágban és a Világosságban is jelentek meg tanulmányai. 1979-ben tudományos fokozatot is szerzett, a filozófiatudományok kandidátusa lett. 1981-ben még kézbe vehette utolsó könyvét, amit **Hegel**, a nagy német filozófus munkásságáról írt „Hegel filozófiai rendszerének alapkérdései” címmel, de utána nem sokkal, életének hatvankettedik évében elhalálozott.

Veress Miklós költő, Suki egykori sógora „Metafizikai

látletet – 1982 januárjából, S. B. elmúlásáról” című költeményében szívhez szólóan adja vissza a megrendítő veszteséget. Ezt a hosszú vers egy kiragadott részlete is jól érzékelteti. „...*Lelke csonkjáig ég a gyertya, / míg újra magunkká fagyunk: / jégcsapokba a fénysugár: / Valahol örvöng a Tisza / vizek válnak éggé, szelekké / és tudjuk: ráhull nemsokára / e fekete kompániára / a csontdermesztő január / patyolatfehér abrosza // Addig azonban szívből szívbe / sodródik sorsunk vérröge / ha tapadna is a reményre, / mint méhfalra a petesejt, / míg értelmére rátalál...*”

Remek tanár, népszerű filozófus, nagyszerű filozófiatörténész volt. Alighanem a világon is első filozófus a cigányok közül. Veress Miklós azt is megemlíti: „Prímásnak se lett volna utolsó”.

Hegedűs Sándor

**Magyar Országgyűlés
Emberi jogi, kisebbségi, civil- és
vallásügyi bizottsága**

Pályázati kiírás a nemzeti és etnikai kisebbségi szervezetek 2007. évi költségvetési támogatására

A Magyar Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága pályázatot ír ki a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvény hatálya alá tartozó, **2004. december 31-ig nyilvántartásba vett** kulturális tevékenységet folytató és/vagy érdekképviselőt ellátó 0150 nemzeti és etnikai kisebbségi szervezetek (egyesületek) számára. **Nem pályázhatnak kisebbségi önkormányzatok, alapítványok és a párttörvény hatálya alá tartozó szervezetek.**

A bizottság a jelen pályázat kiírásával a Magyar Köztársaság 2007. évi költségvetéséről szóló törvényben a szervezetek 2007. évi **működési** támogatására elkülönített **110 millió** forint odaítélését készíti elő.

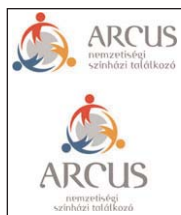
Működési támogatásnak tekintendő: **személyi juttatások; dologi kiadások:** üzemeltetési kiadás (fűtési költségek, víz, áramszolgáltatás, stb.), bérleti díj, telefonköltség, postaköltség, útiköltség.

A támogatási kérelmeket kizárólag **pályázati adatlapon** lehet benyújtani.

A pályázatot (adatlap + mellékletek) egy példányban – **postai úton, kizárólag Térítvevényes ajánlott levélben** – (1358. Budapest, Széchenyi rkp. 19.) vagy személyesen (Országgyűlés Hivatala, Postabontó 1055. Budapest V. ker. Balassi Bálint u. 1–3) lehet benyújtani **2007. február 15-ig** az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottságához „Szervezettámogatási pályázat” cím megjelölésével.

Postán történő benyújtás esetén a postabélyegző, illetve a Térítvevényen feltüntetett felvétel kelte legkésőbbi időpontja **2007. február 15. 24.00.** óra lehet, személyesen pedig a pályázatok **2007. február 15. 16.00** óráig fogadhatók el.

További információk a Bizottság titkárságán (tel: 441-5032, 441-5035, fax: 441-5986) kaphatók. A pályázati kiírás és az adatlapok átvehetők az Országgyűlés Képviselői Irodaháza Tudakozójában (Bp. V., Széchenyi rkp. 19.) is, illetve a pályázati adatlap kimásolható a Magyar Közlönyből. Letölthető továbbá a www.parlament.hu címen, illetve az **Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága honlapján!**

ARCUS Nemzetiségi Színházi Találkozó

A játék hete: 2007. február 2.–9.
Thália Színház – Budapesti Bábszínház

A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány (MNEKK) 2003-ban felkarolta a nemzetiségi színházak találkozóinak ötletét, s így lehetőség nyílt az 1992-ben megrendezett első találkozó rendszeres folytatására. 2007. február 2–9. között kerül sor az immár ötödik találkozóra, amelyen 11 magyarországi nemzetiség 15 színházi műhelye vesz részt 16 produkcióval. Az előadások 10 nemzetiség nyelvén hangzanak el, 3 előadás pedig magyar nyelvi változatban is. A nemzetiségi nyelvű előadások számára a szervezők tolmácsolást, illetve magyar nyelvű szinopszist biztosítanak. A szakmai zsűri által értékelt és díjazott színházi produkciókat kerekasztal beszélgetések, kísérő programok egészítik ki. Az előadások helyszíne a Thália Színház és a Bábszínház, beleértve ezek stúdiószínpadait is.

A magyarországi nemzetiségek kulturális életének egyik meghatározó jelentőségű eseményét képező színházi találkozó idén felvette az ARCUS (szivárvány) nevet, mely a nemzetiségi kultúrák, nyelvek sokszínűségére, együttműködésére és közös szépségére utal az európai kultúra egyik közös nyelvén – a latinon. „Az ARCUS – amellé, hogy színvonalas szórakozási lehetőséget nyújt az érdeklődő közönségnek és valóban multikulturális teszt Budapest kulturális-művészeti életét – reményeink szerint elősegíti, hogy a nemzetiségi színjátszás a magyarországi színházi élet elismert szerves részévé váljon, miközben hidat is képez a különböző európai színházi kultúrák és a hazai színházművészet között” – fogalmazta meg az ARCUS célját *László Péter*, a MNEKK Színházi Bizottságának tagja, a találkozók 2003. évi folytatásának kezdeményezője.

Az ARCUS mottója – melyet a rendezvénysorozat programigazgatója *Frigyasi András* fogalmazott meg: „Nyelvében él a nemzet. A nemzetiség is. A színház a társadalom, a remények, az ideálok tükré. Magával ragadó szórakozás, amely túlmutat a hétköznapiakon. A szórakoztatóipar sivár uniformizáltságától világok választják el a színházat, amely ezért semmivel sem helyettesíthető. A színházat nélkülözni a társadalom nyomorék, mert önmaga megismerésének nélkülözhetetlen dimenzióiról mond le. Játék nélkül lehetetlen az élet. A színház komoly és élvezetes, megtisztító és felemelő játék.”

Az ARCUS rendezője és fő finanszírozója a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal sokoldalú támogatásával. A rendezvénysorozat hagyományos támogatói a különböző kormányzati szervek és a média.

dátum	helyszín	színház	cím	
2007. február 2. (péntek) 15.00	Bábszínház Nagyszínpad	Jivendeski Karjaskie / Hókirálynő Meseszínpad	Csulánó, a vitéz cigány	magyar nyelven
2007. február 2. (péntek) 19.30	Bábszínház Játsszótér	Deutsches Theater Budapest - DTB	Jedermann (Akárki)	német nyelven, magyar kísérő lappal
2007. február 3. (szombat) 15.00	Thália Új Stúdió	Veseli Pajdaši – Števanovci / Vidám Barátok - Apátistvánfalva	Karte špilardje (Kártyázók)	szlovén nyelven tolmácsolással
2007. február 3. (szombat) 16.30	Thália Régi Stúdió	Deutsche Bühne Ungarn - DBU	Der blaue Prinz (A kék herceg) Anonimo Veneziano	német nyelven tolmácsolással
2007. február 3. (szombat) 15.30	Bábszínház Nagyszínpad	Slovenské Divadlo v Sarvaši / Szarvasi Szlovák Színház	KUBO	szlovák nyelven, magyar kísérő lappal
2007. február 4. (vasárnap) 19.00	Thália Régi Stúdió	Slovenské Divadlo Vertigo / Vertigo Szlovák Színház	Matka (Anyá)	szlovák nyelven, tolmácsolással
2007. február 5. (hétfő) 16.00	Thália Régi Stúdió	Српско позориште у Мађарској - СПМ / Magyarországi Szerb Színház	Професионалац (A profi)	szerb nyelven
2007. február 5. (hétfő) 19.00	Thália Nagyszínpad	Український аматорський театр / Első Magyarországi Ukrán Színház	За двома зайцями (Két nyúl nyomában)	ukrán nyelven, magyar kísérő lappal
2007. február 5. (hétfő) 20.00	Thália Régi Stúdió	Magyarországi Szerb Színház / СПМ	A profi	magyar nyelven
2007. február 6. (kedd) 15.00	Thália Régi Stúdió	Teatrul Român de Amatori - Julia / Gyulai Román Amatőr Színlátzó Kör	D-I Goe vs. Bubico	román nyelven, magyar kísérő lappal
2007. február 6. (kedd) 17.00	Thália Új Stúdió	Teatrul Vis	Buzunarul cu páine (Kenyér a zsebben)	román nyelven, tolmácsolással
2007. február 6. (kedd) 19.00	Thália Nagyszínpad	Hrvatsko kazalište u Pečuhu / Pécsi Horvát Színház	Baron Trenk (Trenk báró)	horvát nyelven, tolmácsolással
2007. február 7. (szerda) 18.00	Thália Régi Stúdió	Dom Otwarty	Ślowa i stany czyli Constans words / Szavak és állapotok, avagy: Constans words	lengyel nyelven, tolmácsolással
2007. február 7. (szerda) 19.30	Thália Nagyszínpad	Neaniki Színház	Takszidi me ton Odüsszea (Kalandozás Odüsszeossal)	görög nyelven, tolmácsolással
2007. február 8. (csütörtök) 19.00	Thália Új Stúdió	Duende Romano Teatro / Duende Színházi Társulás	Anyá és gyermeke	magyar nyelven
2007. február 9. (péntek) 18.00	Thália Új Stúdió	Малко Театро / Malko Teatro	Българска приказка (Bolgár rege)	bolgár nyelven, magyar kísérő lappal
2008. február 9. (péntek) 20.00	Thália Régi Stúdió	Díjátadó ünnepség	kísérő program	

„Sokan leszünk romák a rendőrségen” (3.)

Bevezetés a cigányok és rendőrök kapcsolatáról szóló bibliográfiához

Részletek a Döbröközi Cigányokért Szociális és Kulturális Alapítvány által kiadott CD anyagából.

A rendszerváltás után szűnt meg a statisztikai lapokon a cigány elkövető jelölése, majd a későbbiek során már a kiadott körözésekben, tájékoztatókban sem találkozhattunk többet a cigánysághoz való tartozás jelölésével.

Bár több kutatás folyt és több tanulmányban leírták, hogy a bűnözésben nem egy etnikumhoz való tartozás a meghatározó, hanem a társadalomban elfoglalt hely¹⁹, de még nagyon sok tennivaló van ennek az előítéletnek a megszüntetésére.

Ebben a bibliográfiában igyekeztem azokat az írásokat összegyűjteni, amelyek a cigányok és a rendvédelmi hatóság tagjai közti kapcsolatokkal foglalkoznak.

Külön csoportosításokat nem készítettem. Így aztán megtalálhatók itt egészen régi írások is, azaz a magyarországi cigányok története ebből a sajátságos nézőpontból is megismerhető.

Jelentős számú azoknak az írásoknak a száma, amelyek különböző, cigány emberek által elkövetett bűncselekményekkel, illetve azok nyomozásával foglalkoznak.

1945 és az 1989-es rendszerváltás közötti időszakban nagy számú írással találkozhatunk, ahol a „cigánybűnözéssel” foglalkoznak. Ezek a tanulmányok bemutatják a „cigánybűnözés” jellemzőit, a szerkezetét, és az ellene folytatott „harc” módszertani fogásait.

A bibliográfiában közölt írások legnagyobb részében valamilyen módon komoly szerepet kap az előítélet.

A társadalom többi tagjához hasonlóan természetesen a rendőrökben is különböző előítéletek élnek a cigányokkal szemben.²⁰ Az is igaz persze, hogy a cigányokban legalább ilyen intenzitású előítélet található a rendőrökkel kapcsolatban. A rendőrök előítéletességét mégis kiemelten kell kezelni, mert a rendőri intézkedés, vagy a rendőri intézkedés elmulasztása, emberi sorsokat alakíthat.

Az előítéletek meglétét és működését jól szemlélteti az alábbi, egy belső rendőrségi internetes fórumon folytatott beszélgetés.

Az internetes beszélgetés témáját az adta, hogy egy emberölési ügy miatt elítélt, majd a későbbiek során a vád alól felmentett Gán testvérek – akiket az elhíresült bírói ítélet primitív személyekként említett – egyikének felesége kártérítést kért a bíróságtól.

(Megjegyzés: A szöveget nem szerkesztettem, meghagytam az elírásokat, a helyesírási hibákat. A hozzászóláshoz választott neveket töröltem csak, mert azok alapján esetleg azonosítani lehetne a véleményt mondó személyét.

Holdudvar – (Mennyit ér egy numera?)

Vissza a [Holdudvar kezdőlapjára](#) | [Új téma felvetése](#) |

[Hozzászólás](#)

[Értesítő](#) | [MODERÁTOR!!!](#)

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/09:42

Tegnap az egyik kereskedelmi tv híradójában hallottam, hogy az „ártatlanul?” előzetesben ült testvérpárok egyikének felesége perelni fog, mert az elzárás ideje alatt nem élhettek házaseletet. Mulatságos volt ez az egész, és mellé illusztrációnak egy szutykos roma asszony grasszált fel és alá a konyhában. Szép darab volt az már biztos, és azon gondolkodtam, vajon mennyire fogja taksálni a bíróság, ha egyáltalán fogja, az elmaradt aktusokat. Vajon mi lesz, ha mégis lesz egy ár, és azt keveselni fogják. Országos méretű vita fog talán kialakulni arról, hogy mennyit ér a Gán testvérek elmaradt dugása?

Ha netán megítélnék nekik valamit, ezt persze kétlem, akkor számtalan ilyen per lehet, hiszen hány olyan család van, ahol a feleség vagy a férj azt mondhatja majd, azért nem volt házaselet, mert azt valaki vagy valami megakadályozta. Emberek! Megáll az eszem.

Hozzászólás

#1

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/09:52

:-)))) Ez ügye a képzelet szüleménye, és ugratsz..? Vagy nem?: - (Valaki definiálja már nekem hogy hol élek!!!!?)

Hozzászólás

#2

Kitől:

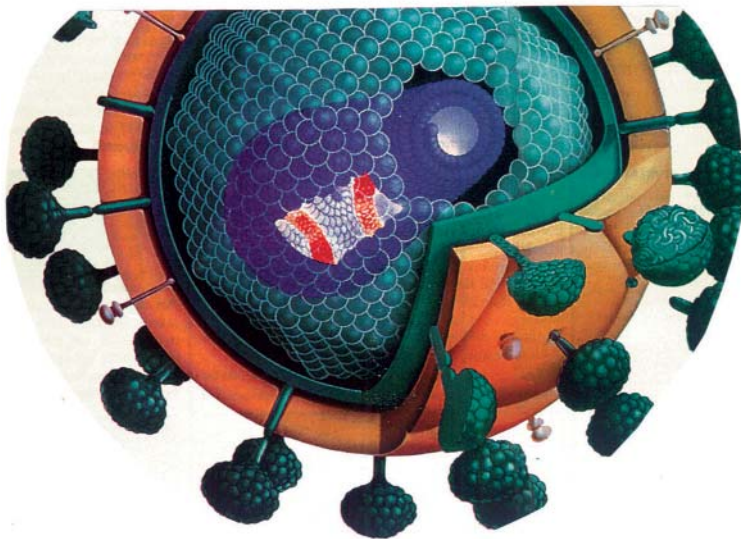
Dátum: 2004/01/08/09:53

Akkor a zsaru is perelheti az államot, v. Rendőrséget, ha éjjel be kell menni??? Persze azért, mert úgy alakult és előre nem lehetett látni.

Gondolom Ti is voltatok már olyan cipőben, hogy már

¹⁹ Pl. Tauber István: A hátrányos társadalmi helyzet és a bűnözés összefüggései, különös tekintettel egyes kisebbségi csoportokra Bp. Tankönyvkiadó 1986. 206p.

²⁰ Pl. Előítéletes rendőrök Magyar Hírlap 1996. február 24. 4.p. Egy vizsgálat után, a Rendőrtiszt Főiskolán szervezett konferenciáról szóló tudósítás.

Érthetően az AIDS-ről (3.)

Magyarországon évről-évre nő az AIDS veszély, amiről nem beszélünk eleget, de szembe kell nézni a problémával, annál is inkább, mert 2005 óta 40%-al emelkedett hazánkban a HIV-fertőzöttek száma, így a mai adatok szerint 1345 fertőzöttet tartanak nyilván.

A Lungo Drom szerkesztősége úgy gondolta, hogy felvilágosító kampányt kell indítani az AIDS terjedésének megakadályozására. Sorozatunkban neves magyar és külföldi szakemberektől idézünk (Dr. Pásztor Erzsébet, Mannhardt András, Dr. Pécsi Tibor, Dr. Dömök István, J.L. Gerberding, Reinhardt, Kurth professzorok, valamint Hollán Zsuzsa, Füst György, Horváth Atila, Hilary Koprowsky és Juhani Nagy János. Gyűjtő munkában segítségemre voltak az International Herald Tribune, a Time, az Orvosi Hetilap, az Élet és Tudomány, The Washington Post, Der Spiegel, Delta és a Zycie Warszawy korabeli riportjai, tanulmányai is, a magam gondolatai mellett. Munkánkkal szeretnénk segíteni azoknak a pedagógusoknak is, akik velünk egyetértve kérték lapunktól ezt a sorozatot, hogy beilleszthessék az AIDS elleni felvilágosító programjukba.

Milyen tünetei vannak a betegségnek? A védekező képesség hiánya miatt a beteg a legkülönbözőbb fertőzéseket kapja meg, hiszen a legkisebb ellenállásra sem képes, még a nem veszélyes mikroorganizmusokkal szemben sem. **A leggyakoribb tünet a folyton kiújuló láz, a nyirokcsomók megduzzadása, a hasmenés, a köhögés (köpet nélkül), a légszomj és a szájpenész.** Az esetek nagy hányadában kaposi szarkóma is megjelenik a bőr több részén. A vizsgálatok feltárták, hogy az AIDS-ben szenvedő betegeket többnyire olyan mikrobák támadják meg, amelyeket gyógyszerekkel nem különösebben nehéz leküzdeni. De csak akkor, ha a betegnek ép az immunrendszere. Védekezőképesség híján a gyógyszerek

nem segítenek, és a beteg előbb-utóbb belehal valamilyen közönséges fertőzésbe.

* * *

A kaposi szarkóma: bőrrák. A kaposi-kórban szenvedő minden 10 beteg közül 4 meghal. Titokzatos ez a rák! A betegség titokzatosságát növeli, hogy a páciensek többnyire 25–30 év közötti fiatal emberek, és homoszexuálisok. Hogy miért éppen a fiatal homoszexuálisokat tizedeli a kór, erről ezt mondta **Henry Masur** belgyógyász: „ez még titok. Valójában nem tudjuk. Egyértelműen csupán annyi mondható el, hogy a ritka rákbetegség és annak következményeként a legsúlyosabb fertőzőbetegségek egész sora járványként terjed...” A Der Spiegel ezt írta: „A most oly veszélyesen ter-

jeszkedő betegség jóval több mint egy évszázada éli észrevétlen árnyékéletét. **Kaposi Kohn Móric** k.u.k. Bőrgyógyásznak először 1872-ben, Romániában tűntek fel ezzel a különös betegséggel páciensek. Többnyire idősebb zsidók, akiknek bőrén lilásvörös rákos göbök keletkeztek, amik száma az évek múltával állandóan növekedett.” De hát mi köze ennek a magyar származású osztrák bőrgyógyász által felfedezett kórnak az AIDS-hez? **Juhani Nagy János** könyvében ez olvasható róla: „Kaposi Móric (1837–1902) egyetemi tanár számos bőrbetegséget (pl. vérzéses érhúsdaganat, bőrszárazság, stb.) fedezett fel. Az említett kórt sarcoma idiopathicum multiplex haemorrhagicum néven írta le. A szar-

kóma rosszszindulatú kötőszöveti daganat, az idiopathicum ismeretlen eredetűt jelent, a multiplex többszörösnek, a haemorrhagium pedig bevérzőnek, vérzőnek fordítható. Veszélyes kór, nehézkes elnevezés. Kaposi nem is tudott a szöszörnyeteggel mit kezdeni, és végül nem volt ellene kifogása, hogy kollegái a rákos fekélyt egyszerűen morbus-kaposinak, azaz kaposi-kórnak nevezték el.” Ezt a kórt hosszú ideig ritkán diagnosztizálták. 1982 nyarára azonban merőben más helyzet alakult ki. A Der Spiegel szerint „az Egyesült Államokban 1981 elején még legfeljebb minden tízezredik rákbeteg volt kaposi-kóros, most pedig jóval gyakrabban ismernek fel ilyen rákot.”

Dr. Brasch Zoltán azt írta a Delta 1983/3. számában, hogy „a vizsgálatok és a kórtörténeti adatok alapján az is egyértelmű, hogy az AIDS-betegek esetében a felszíni kaposi-szarkóma nagyon hamar telepít áttételeket a szervezetben. Az eddigi összesítések szerint a megbetegedés 50 százalékában halálos, és ami újra meg újra szembeszökő: a megbetegedettek szinte kivétel nélkül homoszexuálisok. Jellegzetes további adat: az AIDS-szindróma áldozatainak csaknem 70 százaléka (!) „megkapta” a kaposi-kórt...

* * *

Nem elhanyagolható tényező az AIDS-kutatásban a promiszkuitás szokása sem, az a jellegzetesség, hogy sok AIDS-beteg válogatás nélkül lépett nemi kapcsolatba akár-kivel. Pontos statisztikai adat nem áll rendelkezésre, de néhány tanulmány adatai viszonylag pontos képet adnak a promiszkuitás elterjedtségéről, szerte a világban. A New England Journal of Medicine közlése szerint: „A kaposi-kóros betegek fele „híve” a promiszkuitásnak: havonta legalább 10 beteggel kerülnek kapcsolatba (nem kizárólag homoszexuális kapcsolatba!). Egy beteg – amint „bevallotta” – egy hónap alatt 90 (!) partnerrel tartott fenn szexuális kapcsolatot, éppen abban a hónapban, amely megbetegedéseinek felfedezése előtt telt el.”

Az AIDS-pánik behálózta az egész világot, ezt növeli még a The New York Times-ban megjelent hír, amit mélyseges döbbenet követ: „Az

AIDS nemcsak homoszexuális férfiak között terjed, hanem átkerülhet nőkbe és gyermekekbe is.” Időközben ugyanis AIDS-kórt diagnosztizáltak amerikai orvosok 26 gyerekben is, amiről azt közli a Selecta orvosi magazin, hogy „a legtöbbször közeli kapcsolatban állt felnőtt AIDS-betegekkel vagy az AIDS által veszélyeztetettekkel. A gyermekek egyike orvosi kezelés következtében betegedett meg, mivel vére Rh-összeférhetetlenséget mutatott, születése után nagy számban kapott vérkészítményeket, és ezzel nyilvánvalóan AIDS-vírust is.”

Ekkor, 1983-ban **dr. J.W. Curran** Atlanti kutató előadásában, a Manhattan Medical Center-ben az AIDS-konferencián kijelenti, hogy „elsősorban a homoszexuálisok, leszbikus szerelmet űző nők, selyemfiúk, kábítószeresek, hemofiliások körében kell számítani új megbetegedésekre. De az olyan betegek is, akik gyakran kapnak vérátömlesztést, továbbá a kórházi ápolók, aszisztensek, orvosok, laboratóriumban dolgozók ugyancsak a veszélyeztetettek közé sorolandók.” Nem sokkal ezt a konferenciát követően az akkori Nyugat-Németországban a Szövetségi Közegészségügyi Hivatal szigorú biztonsági intézkedésekre intette az AIDS-betegekkel foglalkozó orvosokat, hangsúlyozva, hogy a boncolás során is különleges óvintézkedések szükségeltetnek. Az óvintézkedéseket, németországi példára, sok más ország is megtette. Hogy

eközben Magyarországon mivel foglalkoztak? Hát, nagyon úgy tűnik, hogy az orvosok, a kutatók nagy része nem vette túl komolyan az AIDS-járványt. **Juhani Nagy János** könyvéből ez kiderül. Idézem: Nálunk ugyanekkor „csupa kérdőjel” címmel jelenik meg (A 2. híradás az AIDS-ről) a Magyarország 1983/18. számában **dr. Szendei Ádám** tollából. A szerző a genitális herpeszfertőzésről írt a hetilap hasábjain: „Mint kiderült – utal vissza erre bevezetőjében – a genitális herpeszfertőzés sehol sem okozott akkora tömegjárványt, mint amilyent a szexuális hajlász lapok jósoltak. Amikor most egy újabb, a genitális herpeszfertőzésnél súlyosabb megbetegedésről adunk – ismét nyugati források alapján – tájékoztatást, semmi esetre sem célunk, hogy rémületbe ejtsük az olvasót. Oktalan lenne azonban hallgatni arról a járványról, ami elsősorban a homoszexuálisok között az USA-ban ütötte fel a fejét, s – úgy látszik – terjedőben van Európában is.” Úgy látszik? Hm... Akkor már 251 áldozata volt a WHO adatai szerint Európában...

A Der Spiegel beszámol arról, hogy a megvizsgált AIDS-betegek egynegyedének vérében találtak HTLV ellen képződött antitesteket, amelyek az egészséges népességnek mindössze egy százalékánál fordultak elő. Hogy a leukémiavírus az immunrendszer összeomlását is okozhatja, azt macskákon tapasztalták. Az AIDS esetében a víruselmélet mellett szól néhány meghatározó tény-körülmény, mindenekelőtt a betegség lefolyása és befolyásolhatatlansága. A fertőzés napjától, amikor az AIDS-kórokozók az emberbe hatolnak, a fertőző betegség kitöréséig legalább 6 hónap telik el, gyakran pedig 3 évnél is több. Az AIDS egy időzített bomba!

* * *

Az AIDS-gyanú diagnózisa legkorábban a betegség, az orvosoktól a „limfadenopá-

tia”, a nyirokcsomó duzzanat szakaszának nevezett stádiumában állítható fel. Egyértelmű, a gyanút igazoló betegséglelek nincsenek. Egy berlini orvos, a magát „a homoszexuálisok varázslójának” nevező **Claus Heinrich** egy figyelmeztető röplapon az alábbiakban foglalta össze a fenyegető kórtüneteket, amelyek máshogy magyarázhatatlanok:

1. Hosszabb ideig tartó, időközben esetleg szünetelő láz.
2. A test több részén, pl. a nyakszírt, a váll és a lágyék tájékán jelentkező nyirokcsomó-duzzanatok.
3. Hosszabb ideig tartó, gyakran híg, vizenyős hasmenés, amikor is nem állapítható meg hasmenést előidéző ok.
4. Makacs, köpet nélküli köhögés, egyre nehezebb légzés.
5. Makacs szájpenész, a szájnyálkahártyájának gombásodása.
6. Gyanús továbbá a bőr újonnan keletkező barnás-ibolyakék színű elfajulása. A göbök nem fájnak és nem viszketnek.

Nemegyszer csak egyetlen tünet jelentkezik, gyakran mások járulnak hozzá. A lefolyás hosszadalmas, a látszólagos javulás periódusai súlyos betegségérzettel váltakoznak. Végezetül aztán halálfelelem fogja el a beteget. Az orvosok nagy igyekezettel azon fáradoznak, hogy az AIDS diagnózisa biztonsággal felállítható, avagy bizonyossággal kizárható legyen. A betegség 2. stádiumában rendszerint megszorodik a vérben a fehér vérszám aránya, a vérsavóban hamar megnövekszenek a védekező anyagok, az immunoglobulinok. A vérkép kóros elváltozásainak folyamata hónapoktól évekig tarthat...

* * *

A vérvétellel járó AIDS-szűrés ingyenes és névtelen. Bárki igénybeveheti!

**Összeállította:
Szécsi Magda**

A bagoly és az elefánt

Élt egyszer egy sűrű erdőben egy bagoly és egy elefánt. Sok-sok éve elválaszthatatlan barátok voltak. Mindig segítettek egymásnak a bajban, és osztoztak az örömben is.

Történt egyszer, hogy az elefánt elemózsiát keresve egyre beljebb és beljebb kószált az erdőben. Ahogy így békésen böklészott ízletes leveleket keresgélve, nem vette észre, hogy egyenesen a démonok gyülekezetének közepébe gázol. A démonok kitörő örömmel fogadták a hatalmas állatot, királyuk ugyanis előző éjszaka éppen azt álmodta, hogy elefántot evett! Ők pedig teljesíteni akarták uralkodójuk álmát!

A démonok megragadták hát az elefántot, ügyet sem vetettek tiltakozására.

Ekkor így szólt az elefánt:

– Legalább az utolsó kívánságomat teljesítsétek! Hadd találkozhassam még egyszer a legkedvesebb barátommal! Aztán nem bánom, megehetek.

A démonok beleegyeztek, az elefánt pedig megígérte, hogy hamarosan visszatér.

Útja során mindenkitől egyre csak azt kérdezte:

– Ha ti álmotokban meglátnátok valamit, ébren is megtennétek?

Mindegyik élőlény azt válaszolta, hogy igen, így lenne. Az elefánt szomorúan lógatta az ormányát. Nemsokára odaért a fához, ahol a bagoly lakott. Békésen üldögélt egy vastag ágon.

– Drága barátom! Búcsúzni jöttem! – szölt, azzal elmesélte, hogy s mint történt az esete a démonokkal. – Köszönöm, hogy a barátom voltál, jóban, rosszban kitartottál mellettem! Most már mennem kell, hogy megehessem a démonkirály.

A bagoly csodálkozva nézett rá.

– Édes barátom! Sose bánkódj, de hogy leszel te a démonkirály vacsorája! Veled megyek, s majd csak kitalálok valamit!

Az elefánt nem győzött hálálkodni, boldog volt, hogy barátja most sem hagyja magára. Felkerekedtek hát, s elindultak a démonok tanyája felé.

A bagoly az elefánt feje búbjára szállt, így caplattak az erdei utakon. Amikor elértek a démonok táborába, a bagoly úgy tett, mintha mély álomból ébredne. Tollát felborzolta, szemét tágra nyitotta, s lassan körülkémlelt.

– Jaj, már meg is érkeztünk?! Fantasztikus álmot láttam! Jó, hogy éppen itt vagytok, démonok! Álmomban ugyanis feleségül vettem a királynőtöket. Vezessétek elem, hogy megtarthassuk a lagzit!

– Nem veheted feleségül a királynőnket egy buta álom miatt! – tiltakoztak a démonok.

– Pedig én úgy tudom, ti is ragaszkodtok hozzá, hogy megtegyétek azt, amit álmodtok! Más különben miért akarnátok megenni ezt az elefántot csak azért, mert a királyotok álmában elefántot evett? Ha ő megteszi, én is azon nyomban feleségül veszem a királynőtöket!

A démonok annyira meglepődtek a bagoly szavain, hogy nem tudtak mit válaszolni. Inkább hagyták, hogy a két jó barát hazatérjen. Így mentette meg az elefánt életét az okos bagoly.

Nepál mese, átdolgozás

ILLUSZTRÁCIÓ: FALTSZ ALEXANDRA

Mondókák, találós kérdések, népköltések - Cigány és magyar nyelven

Kiszámolók, nyelvtörők

Ando csaro

*Ando charo
Si but aro
anda kodo
Avla manro
Shuv jekh anro
Haj but guglo
Anda kodo
si kolako.*

Benn a tálban

*Benn a tálban
Lisztecske van.
Abból finom
Kenyérke van.
Tégy egy tojást
Meg sok cukrot!
Abból sütök
Jó kalácsot.*

Illusztráció Szécsi Magda

Mondókák

Zhal e raca

*Zhal e raca po paji
Csavel khere zhi ratyi
Zhal o shavo pala la.
Kidel le por pala la.*

Megy a kacska

*Megy a kacska a vízre,
Nem jön haza estig.
Megy a fiú utána,
Ki lesz verve bundája.*

Zhál o shavo

*Zhál a shavo ando ves,
Phadyilas e rota,
Sode karfa trubunas
Te kerel e rota?*

Megy a fiú

*Megy a fiú az erdőbe,
Eltörött a kocsija kereke,
Szegekkel ő javíthatja,
Amennyit ér, adjad oda!*

L. D. Horoszkóp

2007. február

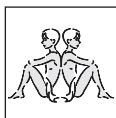
KOS (III. 21.–IV. 20.) –

Csalódnia kell valakiben, akiről eddig csak jót gondolt! A legokosabb, ha nem árulja el neki érzéseit és megpróbálja a kapcsolatukat ugyanúgy fenntartani, mint ha mi sem történt volna...

BIKA (IV. 21.–V. 20.) –

Sok feszültség halmozódott fel Önben, amit valamilyen formában le kellene vezetnie. A lazítás legkézenfekvőbb formája az aktív pihenés, de gondolatait elterelheti tanulással is, érzéseit azonban nehezebb befolyásolni. Hiába vágyik meghittebb kapcsolatra valakivel (nem kalandra, szenvedélyes szerelemre!), ha az a valaki erre nem alkalmas partner, mert már foglalt a szíve. Vágyakozzon elérhető dolgok után kedves Bika!

IKREK (V. 21.–VI. 21.) –

Kerülje a szélsőségeket és a megkérdőjelezhető cselekedeteket, mert a legkisebb hibás lépésének is kiszámíthatatlan következményei lehetnek. Elsősorban azok legyenek körültekintőek, akik életre szóló fontos döntés (házasság, válás, stb.) előtt állnak. Semmiképpen se kényszerből, mások elvárásából cselekedjen!

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) –

Amennyiben lelki beállítottsága alapján hajlamos túlságosan érzé-

kenyen reagálni mások gondjaira – bajaira, a közeljövőben legyen elővigyázatos! Jó szívével, megértő viselkedésével, adakozó hajlamával könnyen visszaélhetnek, ráadásul olyanok, akiktől ilyenre nem is számít. Külföldről örömteli híreket kap...

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) –

Olyan többlet kiadásokkal kell számolnia, amik lehetőségei határát súrolják, de meg fogja oldani a problémát. Csalódással tölti el, hogy valaki komoly ígéretet tesz Önnek, de végül képtelen állnia a szavát. Értékelje át kapcsolatukat, és ha Ön a főnök a munkahelyen, rúgja ki az illetőt! Otthonában ügyeljen a nyugalomra, ne felejtse el, hogy nem csak Ön fáradt.

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.) –

Kerülje a munkahelyi, családi és szerelmi villongásokat, mert ebben a hónapban rosszul végződhetnek! Most mindenre ami új, allergiás. Próbálja magát hozzászoktatni a gondolathoz, hogy a járt út néha unalmas, és nem vezet sehová! Pénzeső várható. Lottozzon! Játssza meg a mobiltelefonja számait...

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) –

Számtalan fontos meghívásnak kell eleget tennie és főképp munkájából következően több programon kell részt vennie. Ezek lemondása kínos következményekkel járna! Családjában minden rendben lesz, jók és problémamentesek most a kapcsolatai.

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) –

Házassága, családi élete jó sok bűvészkedést tesz szükségessé ahhoz, hogy működjék. Ön jó bűvész...

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) –

Komoly problémák adódhatnak a munkahelyén, amik akár karrierjét is veszélyeztethetik. Számos többletfeladatot el kell végeznie, túlóráznia is kell, helyzete azonban ettől sem lesz stabilabb. Mindez fizikailag is, idegileg is megterheli, ráadásul a gondjai a magánéletére is rossz hatással lesznek. Ha unja a munkáját, váltson! Próbálkozzon más területen érvényesülni, vagy legyen újra kreatív...

BAK (XII. 22.–I. 20.) –

Amennyiben nem értékeli túl magát az üzleti életben, akkor semmi sem állhat sikere útjában, de valójában érzelmi életében kellene most többet kockáztatnia, ha elég mély az Önben dúló parázsló szenvedély! Ami viszszafoghatja az csak annyi, hogy még nem zárta le az összes problémás ügyét a kiszemeltje szerint. De mivel ő erre hivatkozik huzamosabb ideje, jobb lesz, ha nem pazarolja rá az energiáit! Nézzon körül, és meglátja azt a régit, az igazit... De lehet, hogy Ön valójában a szerelembe szerelmes?!

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) –

Néhány esemény váratlan módon csalódást fog okozni, amin nehezen teszi túl magát, még akkor is, ha tisztában van azzal, hogy túlértékeli a történetek jelentőségét. Kellemes meglepetésként éri, hogy az ismerősei között sokkal nagyobb megbecsülésnek örvend, mint gondolta volna. Fontos vásárlásait most bonyolítsa le, olcsón juthat rég vágyott dolgokhoz...

HALAK (II. 20.–III. 20.) –

Kimondottan elégedetlen lesz anyagi helyzetével épp úgy, mint szexuális életével. Mindez csalódottá és feszültté teszi. A megoldás Önben van!

Józsa Zoltán

A szeretet vonatán

Ózdi roma kisdiákok utazása „Meseországban”

Tanulságos ez a történet, mert gondolkodásra készítet. Kemény világunkban is akadnak olyan emberek, akik mások felé segítő kezet nyújtanak. Egyre többen vannak... Nem pénzért teszik ezt, hanem mély lelki meggyőződésből. Az elhivatottság, a motiváció motorját az emberek, a gyerekek szeretete jelenti. Fontos, hogy az ilyen pozitív kezdeményezésekről a nyilvánosság értesüljön, mert követendő példát mutat.

2006 decemberében is zakatolt a Mikulásvonat Miskolcon a „Diósgyőrért” Diósgyőri Vár Térségének Fejlesztéséért Közhasznú Alapítvány szervezésében. Miskolc Megyei Jogú Város Közgyűlése felkarolta, s anyagilag is támogatta az alapítvány kezdeményezését. A rendezvény népszerűségének növekedését a résztvevő gyermekek száma mutatja. 2003-ban 3901 fő, 2004-ben 6991 fő, 2005-ben 10.041 fő utazott a Mikulásvonaton. A program nem egyszerű utazást jelent a kisvasúton, hanem egy felejthetetlen élményt a gyermekek számára a Mikulás varázslatos világában. Az alapítvány erre az időre bérbe veszi és a lillafüredi Állami Erdei Vasúttal közösen üzemelteti a kisvasutat, melyet kívülről, belülről feldíszítenek.

Maradandó ünneplés

Tóth Eszter az ózdi Bem úti Általános Iskola dolgozója. Energikus fiatal, akinek kisugárzása van az emberekre. Egészségügyi főiskolán szerezte első diplomáját, s jelenleg végzős gyógypedagógus hallgató. Nagyon szereti a gyerekeket, de különösen a roma diákokkal történő foglalkozásokra fókuszál. Ő volt a szervezője az ózdi roma kisdiákok utaztatásának...

– Az interneten tallózva egy felhívásra lettem figyelmes. „Mikulásvonat indul Miskolcra Lillafüredre.” Eszembe jutott a sok roma kisdiák, akikkel foglalkozom, és akik másként szeretnének ünnepelni, mint eddig tették. A költségeket, mely nem volt kevés, önkéntesek adományaiból gyűjtöttük össze. Adományaikkal a gyerekek örömeit a követ-

kező segítők tették teljessé: **Dr. Marján Erzsébet** nyíregyházi gyermekgyógyász főorvos, **Balázs Ildikó** üzletasszony, **dr. Tóth Józsefné** mentor, valamint **Harkály Norbertné**, aki jó szívvel segítségünkre volt, és elkísért minket. A program nem egy hétköznapi utazást jelentett az alsó tagozatos roma kisdiákoknak, a karácsonyi díszbe öltöztetett kisvonaton, hanem felejthetetlen élményt a Mikulás varázslatos világában.

Boldogan emlékeznek a jelmezbe öltözött „diákokra”

– krampuszokra: Luciferre és Bíborkára, akik az utazást verstanítással, versmondással és énekléssel tették változatossá, megtörve az erdő csendjét a felfelé kapaszkodó kisvonatban. Ők kalauzoltak bennünket a Mesebirodalomban is, a Bükk hegyeiben, a Lillafüredi Palota Szálló közelében. A Mesebirodalom kapujában megittuk a finom, jó meleg va-

kezdődött az ünnepi idő és befejeződött az utazás. A mesefigurák énekkel búcsúztak a gyerekektől: a bagoly, a rózsát szedő öregasszony, a boszorkány, a királylány és a királyfi, Jancsi és Juliska és természetesen a Mikulás hóemberével, rénszarvasaival. Lassan elindultunk a hegyek között kisvonatunkkal hazafelé és útközben azon gondolkodtam: milyen hasznos az oktatási tevékenység kiegészítéséhez az ilyen maradandó, élményt adó kirándulás.

A feladatok megoldása közben megtanulják úgy megközelíteni a közös élményt, hogy közben tisztelik a másik társukat, gyakorolják a helyes viselkedési kultúrát, a folyamatokba be tudják magukat helyezni, mely fölébreszti bennük a sikerélményt, az alkotás vágyát, erősítik önbizalmukat, helyes önértékelésüket. A gyerekek kíváncsiak, oldottak meg a játékos ügyességi feladatokat, manipulatív ügyességük, találékonyságuk kiemelkedett a többi gyerek közül. A gyerekek Héteselepről, Kiserdőaljáról, Újtelepről és Farkaslyukból jöttek. Jövőre újra találkozunk a Mikulással Meseországban? – kérdegették. Reméljük igen, mert a szeretet nem ismer határokat – hangsúlyozta Tóth Eszter.